

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAMU GÖREVLİLERİ HAKKINDA
UYGULANAN
HEDİYE ALMA YASAĞI

DUYGU TÜZÜN
2501130624

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. CEMİL KAYA

İSTANBUL, 2018

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : DUYGU TÜZÜN Numarası : 2501130624
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : KAMU HUKUKU Danışmanı : PROF.DR. CEMİL KAYA
Tez Savunma Tarihi : 15.08.2018 Saati : 14:00
Tez Başlığı : KAMU GÖREVLİLERİ HAKKINDA UYGULANAN HEDİYE ALMA YASAĞI

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR.CEMİL KAYA		KABUL
2- DOÇ.DR.ÇAĞLA TANSUĞ		KABUL
3- DR.ÖĞR.ÜYESİ.CENK YAŞAR ŞAHİN		Kabul
4.DR.ÖĞR.ÜYESİ. SERDAR TALAS		Kabul
5- DR.ÖĞR.ÜYESİ. HALİT UYANIK		Düzeltilme

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR.BAHTİYAR AKYILMAZ		
2- DR.ÖĞR.ÜYESİ. SELMAN DURSUN		

ÖZ

KAMU GÖREVLİLERİ HAKKINDA UYGULANAN HEDİYE ALMA YASAĞI DUYGU TÜZÜN

Bu çalışmada; kamu görevlileri hakkında uygulanan hediye alma yasağı ele alınmıştır. Bu amaçla; öncelikle hediye alma yasağının konusu, gerekçesi ve muhatabı üzerinde durulmuştur. Hediye, etiğe aykırılık ve kamu görevlileri kavramlarına değinilmiştir. Ayrıca tezde, Türk hukukunda hediye alma yasağına ilişkin düzenlemeler incelenmiştir. Son olarak hediye alma yasağının denetlenmesi ve yasağın ihlal edilmesinin sonuçları anlatılmıştır.

Anahtar kelimeler: Hediye alma, kamu görevlisi, etik davranış ilkeleri, Kamu Görevlileri Etik Kurulu

ABSTRACT

THE PROHIBITION ON RECEIVING GIFTS FOR PUBLIC OFFICIALS DUYGU TÜZÜN

In this study; the prohibition on receiving gifts for public officials has been taken into consideration. For this purpose; first of all, the subject and the reason of the ban and the addressee of the gift have been emphasized. The concepts of gifts, unethical behavior and public officials are mentioned. In addition, in the thesis, the regulations regarding the ban on gifts in Turkish law have been examined. Finally, checking the prohibition of receiving gifts and the consequences of violating the law are explained

Keywords: Receiving a gift, public officials, ethical codes of conduct, The Council of Ethics for Public Officials

ÖNSÖZ

“Kamu Görevlileri Hakkında Uygulanan Hediye Alma Yasağı” başlıklı çalışmamızda; kamu hizmetlerinin gereği gibi yerine getirilmesi ve idareye olan güvenin sarsılmaması adına, kamu görevlilerinin uymaları gereken yasaklardan bir tanesi olan hediye alma yasağını, Türk hukukundaki düzenlemeler bakımından ele aldık. Çalışmamızda yaşadığımız en büyük zorluk; Kamu Görevlileri Etik Kurulu’nun, hediye alma yasağına ilişkin vermiş olduğu kararların yok denecek kadar az sayıda olmasıydı. Kamu hizmetinden yararlanan kimselerin, hediye alma yasağını, Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen rüşvet suçuyla karıştırdıklarını ve bu sebepten hediye alma yasağını ihlal eden davranışlarla karşılaştıkları halde başvuruda bulunmaya çekindiklerini gözlemledik. Temennimiz, kamu görevlileri ile kamu hizmetinden yararlanan kimselerin, kamu hizmetlerinin gereği gibi ifasının ancak etiğe uygun davranılarak mümkün olacağını fark ederek bu bilinçle hareket etmeleridir.

Tez çalışmamın belirlenmesinde ve oluşturulmasında danışmanlığımı üstlenen, yüksek lisans eğitimimin ilk anından son anına kadar büyük emeği olan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Cemil KAYA’ya sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu’nda görev alan, hediye alma yasağına ilişkin Etik Kurul’a yapılan başvurular ve Etik Kurul kararları hakkında konuşma şansı elde ettiğim İbrahim AKDENİZ’e verdiği bilgiler ve bana vakit ayırdığı için teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca sevgi, destek ve anlayışlarını bir an olsun benden esirgemeyen annem Serpil TÜZÜN ve babam Ercüment TÜZÜN’e; hayattaki en büyük şansım, yol gösterenim, meslektaşım, ağabeyim Av. Onur TÜZÜN’e; beni hayallerim için cesaretlendiren, bana her zaman güç veren, ruhumun eşi Barış Can KARAKOÇAK’a sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul, 2018
Duygu TÜZÜN

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HEDİYE ALMA YASAĞININ KONUSU, GEREKÇESİ VE MUHATABI

1. HEDİYE ALMA YASAĞININ KONUSU: HEDİYE.....	3
1.1. GENEL OLARAK.....	3
1.2. HEDİYENİN SINIFLANDIRILMASI.....	4
1.2.1. Maddi- Manevi Açıdan Hediye.....	4
1.2.1.1. Maddi Hediye.....	5
1.2.1.1.1. Taşınır Hediye	5
1.2.1.1.2. Taşınmaz Hediye.....	5
1.2.1.2. Manevi Hediye.....	6
1.2.2. Menfaat Beklentisi Açısından Hediye.....	6
1.2.2.1 Menfaat Beklentisi Olan Hediye.....	6
1.2.2.1.1. Niyeti Bilinen Hediye.....	6
1.2.2.1.2. Niyeti Bilinmeyen Hediye.....	7
1.2.2.2. Menfaat Beklentisi Olmayan Hediye.....	7
1.3. HEDİYE ALMA YASAĞI BAKIMINDAN HEDİYE.....	7
1.3.1. Hediye Alma Yasağı Kapsamındaki Hediyeler.....	8
1.3.2. Hediye Alma Yasağı Kapsamı Dışındaki Hediyeler.....	9
2. HEDİYE ALMA YASAĞININ GEREKÇESİ: ETİĞE AYKIRILIK.....	10

2.1. GENEL OLARAK.....	10
2.2. ETİK DAVRANIŞ KAVRAMI.....	11
2.3. KAMU HİZMETİNDE ETİK DAVRANIŞIN ÖNEMİ.....	13
3. HEDİYE ALMA YASAĞININ MUHATABI: KAMU GÖREVLİSİ.....	14
3.1. GENEL OLARAK.....	14
3.2. YASAĞIN MUHATAPLARI.....	16
3.2.1. Memurlar	16
3.2.2. Sözleşmeli Personel.....	17
3.2.3. İşçiler.....	18
3.2.4. Diğer Kamu Görevlileri.....	18
4. DEĞERLENDİRME.....	19

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA HEDİYE ALMA YASAĞINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

1. GENEL OLARAK.....	21
2. HEDİYE ALMA YASAĞINA İLİŞKİN TEMEL DÜZENLEMELER.....	21
2.1. 657 SAYILI DEVLET MEMURLARI KANUNU.....	21
2.1.1. Madde 29.....	21
2.1.2. Madde 10.....	22
2.2. 399 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME	23
2.3. 3628 SAYILI MAL BİLDİRİMİNDE BULUNULMASI, RÜŞVET VE YOLSUZLUKLARLA MÜCADELE KANUNU.....	24
2.4. MAL BİLDİRİMİNDE BULUNULMASI HAKKINDA YÖNETMELİK	27
2.5. KAMU GÖREVLİLERİ ETİK DAVRANIŞ İLKELERİ İLE BAŞVURU USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK.....	28

3. HEDİYE ALMA YASAĞINA İLİŞKİN DİĞER DÜZENLEMELER.....	35
4. HEDİYE ALMA YASAĞINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER İLE GETİRİLEN ESASLAR	36
4.1. YASAĞIN SADECE KAMU GÖREVLİLERİNE İLİŞKİN OLMASI.....	36
4.2. YASAĞIN AMİR VE MAİYETİNDEKİ KAMU GÖREVLİLERİ ARASINDA OLMASI.....	37
4.3. YASAĞIN KAMU GÖREVLİLERİNİN EŞ VE ÇOCUKLARINI KAPSAMASI.....	37
4.4. BEŞERİ VE SOSYAL İLİŞKİLERİN GEREKTİRDİĞİ HUSUSLARIN YASAK KAPSAMI DIŞINDA TUTULMASI.....	38
5. DEĞERLENDİRME.....	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HEDİYE ALMA YASAĞININ DENETLENMESİ VE YASAĞIN İHLAL EDİLMESİNİN SONUÇLARI

1. HEDİYE ALMA YASAĞININ DENETLENMESİ.....	41
1.1. GENEL OLARAK.....	41
1.2. ETİK KOMİSYONLAR VE YETKİLİ DİSİPLİN KURULLARI.....	41
1.3. KAMU GÖREVLİLERİ ETİK KURULU.....	42
2. HEDİYE ALMA YASAĞININ İHLAL EDİLMESİNİN SONUÇLARI.....	47
2.1. GENEL OLARAK.....	47
2.2. HEDİYE ALMA YASAĞI VE DİSİPLİN SORUMLULUĞU.....	47
2.3. HEDİYE ALMA YASAĞI VE CEZAİ SORUMLULUK.....	51
2.3.1. Genel Olarak.....	51
2.3.1.1. Hediye Alma Yasağı Rüşvet Suçu Sayılabilir Mi?....	51
2.3.1.2. Hediye Alma Yasağı İrtikap Suçu Sayılabilir Mi?....	55
2.3.1.3. Hediye Alma Yasağı Zimmet Suçu Sayılabilir Mi?...	57
2.3.1.4. Değerlendirme.....	58

2.3.2. Kamu Görevlisi Hakkında Ceza Kovuşturmasının Yapılması..	59
2.3.2.1. Genel Olarak.....	59
2.3.2.2. Ceza Kovuşturmasının 3628 Sayılı Kanuna Göre Yapılması	60
2.3.2.3. Ceza Kovuşturmasının 4483 sayılı Kanuna Göre Yapılması	62
3. DEĞERLENDİRME.....	64
SONUÇ.....	66
KAYNAKÇA ...	69
KARARLAR DİZİNİ	80

KISALTMALAR LİSTESİ

AyM	:	Anayasa Mahkemesi
AB	:	Avrupa Birliği
A.Ş.	:	Anonim Şirket
B.	:	Baskı
Bkz	:	Bakınız
c.	:	Cilt
D	:	Danıştay/ Daire
DMK	:	Devlet Memurları Kanunu
f.	:	Fıkra
E	:	Esas
Ed.	:	Editör
Etik Kurul	:	Kamu Görevlileri Etik Kurulu
Etik Rehber	:	Kamu Görevlileri Etik Rehberi
K	:	Karar
KHK	:	Kanun Hükmünde Kararname
KT	:	Karar Tarihi
m.	:	Madde
RG.	:	Resmi Gazete
s.	:	Sayfa
sy.	:	Sayı
S	:	Sayıştay
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	:	Türk Ceza Kanunu

T.C.	:	Türkiye Cumhuriyeti
TSK	:	Türk Silahlı Kuvvetleri
Vd.	:	Ve diğerleri
VUK	:	Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Kamu görevlisi tanımına, Anayasa’da ve Türk Ceza Kanunu’nda yer verilmektedir. Kamu hizmetlerini ifa etmek için görevlendirilen devlet memurlarının; ne şekilde istihdam edileceğine, kamu hizmetini en iyi şekilde yerine getirebilmeleri için kendilerine tanınan haklara, görevlerinin gerektirdiği ödevlere ve görevleri süresince uymakla mükellef oldukları yasaklara ilişkin düzenlemeler ise 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nda bulunmaktadır.

Kamu hizmetinden yararlananların güven duygularının korunması adına, kamu görevlilerinin kamu hizmetini ifa ederken; tarafsız, eşit ve adil bir biçimde görevlerini yerine getirebilmeleri için birtakım yasaklar getirilmiştir. Kamu görevlilerinin, söz konusu olay görevleri sırasında yaşanmasa dahi, uymakla yükümlü oldukları bu yasakları ihlal etmeleri halinde, haklarında disiplin ve ceza hükümleri uygulanmaktadır.

Kamu görevlilerine getirilen yasaklardan bir tanesi de, Devlet Memurları Kanunu’nun 29. maddesinde düzenlenen “hediye alma yasağı”dır. Buna göre, kamu görevlilerinin doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemeleri ve görevleri sırasında olmasa dahi menfaat sağlama amacıyla hediye kabul etmeleri yasaklanmıştır.

Kamu görevlilerinin hediye kabul etmeleri veya etmemeleri birtakım tartışmaları da beraberinde getirebilecektir. Şöyle ki, kamu hizmetinden yararlananların verecekleri hediyeleri kabul etmeleri hediyein amacını aşabileceği gibi, hediyeleri kabul etmemeleri de nezaketsizlik olarak değerlendirilebilecektir.

İşte bu çalışmada kamu görevlileri hakkında uygulanan hediye alma yasağı incelenmiştir. Bu amaçla tezin birinci bölümünde, hediye alma yasağının sınırlarını daha iyi belirleyebilmek adına öncelikle hediye kavramı üzerinde durulmuştur. Ardından hediye alma yasağının gerekçesi olarak etiğe aykırılığa değinilmiştir. Daha sonra da hediye alma yasağının muhataplarının kimler olduğu incelenmiştir.

İkinci bölümde, ilk olarak hediye alma yasağına ilişkin Türk hukukundaki temel düzenlemeler ele alınmıştır. Ardından da hediye alma yasağına ilişkin diğer

düzenlemeler aktarılmıştır. Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun ve Sayıştay'ın vermiş oldukları kararlar doğrultusunda, hediye alma yasağının değerlendirilmesi yapılmıştır.

Nihayet çalışmamızın son bölümünde ise, hediye alma yasağını denetleyen komisyon ve kurullara değinilmiştir. Özellikle Kamu Görevlileri Etik Kurulu üzerinde durulmuştur. Ardından kamu görevlilerinin hediye alma yasağını ihlal eden davranışlarda bulunmaları halinde haklarında uygulanacak disiplin hükümlerinin yanı sıra, bu davranışların Türk Ceza Kanunu'na göre suç sayılmasının mümkün olup olmadığı değerlendirilmiş, uygulanacak ceza hükümleri ve ceza kovuşturması usulü anlatılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

HEDİYE ALMA YASAĞININ KONUSU, GEREKÇESİ VE MUHATABI

1. HEDİYE ALMA YASAĞININ KONUSU: HEDİYE

1.1. Genel Olarak

Hediye almak ve vermek, ikili ilişkilerde sıklıkla karşımıza çıkan bir davranıştır. Bu davranış, günlük hayattaki ilişkilerimizde ve ayrıca devletlerin birbiriyle olan ilişkilerinde gözlemlenebilmektedir. Günlük hayatımızdaki haliyle hediyeler; insanların, bilhassa özel günlerde birbirlerine sevgilerini göstermek ve karşısındaki insanı mutlu etmek adına vermiş oldukları şeylerdir. Devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerinde ise; devlet başkanlarının, yabancı ülke ziyaretleri esnasında, ziyaret edilen ülkenin temsilcilerine vermekte oldukları hediyeler akla gelmektedir.

Hediye kavramı, sözlük anlamıyla, “*armağan, fiyat*”¹ olarak tanımlanmakta olup, Arapça “*hediye*”² kelimesinden dilimize geçmiştir. Armağan ise, “*yarmakan*”³ kelimesinden dilimize geçmiş olup, hediye kelimesinin Oğuz Türkçesi kökenli, eş anlamlı halidir. Sözlükte “*Birini sevindirmek, mutlu etmek, onurlandırmak, kutlamak için veya anı olarak verilen şey, dürü*”⁴ olarak tanımlanmıştır.

-
- ¹ **Türk Dil Kurumu**, Güncel Türkçe Sözlük,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a1ea5bba22560.61666671, Çevrimiçi 29.11.2017.
- ² **Mutluçalı**, Serdar, Arapça Türkçe Sözlük, Dağarcık Yayınları, İstanbul 1995, s. 939.
- ³ **Şen**, Mesut, “*Eski ve Orta Türkçede Hediye Kelimeleri*”, Hediye Kitabı, Ed. **Gürsoy Naskali**, Emine/**Koç**, Aylin, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007, s. 243.
- ⁴ **Türk Dil Kurumu**,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a1ea621792056.99018035, Çevrimiçi 29.11.2017.

Verilen bir hediyein geri çevrilmesi geleneklerimize göre hoş karşılanmamaktadır. Böyle bir durumun gerçekleşmesi halinde ise bu davranış nezaketsizlik ve saygısızlık olarak değerlendirilebilecektir.

Verilen hediyelerin içeriğinden ziyade, veriliş amacının taşıdığı anlam önemlidir. Genellikle menfaat beklentisi olmadan verilen hediyeler, kamu görevlisine verildiği sırada açıkça menfaat beklentisi içerebilmektedirler. Hizmetten yararlanan kimseler, kamu görevlilerine görevlerini yerine getirmelerinden duydukları memnuniyetin bir göstergesi olarak çeşitli hediyeler vermektedirler. Bazı durumlarda hediye verenin gerçek niyeti belli olmadığı için, söz konusu hediye, ileride kamu görevlisinin tarafsızlığını zedeleyecek bir tuzağa dönüşebilecektir⁵. Bu sebepten 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun⁶ 29. maddesinin 1. fıkrasına göre; kamu görevlilerinin doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemeleri ve görevleri sırasında olmasa dahi menfaat sağlama amacıyla hediye kabul etmeleri yasaklanmıştır.

Kamu görevlileri bakımından değerlendirildiğinde hediye kavramı; bir kamu görevlisinin tarafsızlığını, performansını, kararını veya görevini yapmasını etkileyen veya etkileme ihtimali bulunan, ekonomik değeri olan ya da olmayan, doğrudan ya da dolaylı kabul edilen her türlü eşya ve menfaat olarak tanımlanmaktadır⁷.

1.2. Hediyein Sınıflandırılması

Kamu görevlilerine verilen hediyeleri, maddi- manevi açıdan hediye ve menfaat beklentisi açısından hediye olmak üzere iki başlık altında inceleyebiliriz.

1.2.1. Maddi- Manevi Açıdan Hediye

Kamu hizmetinden yararlanan kimselerin, kamu görevlilerine verecekleri hediyelerin değerleri bazen maddi olarak ölçülebilir bazen ise ölçülemez; manevi olarak ölçülebilir.

⁵ Şen, Mustafa Lütfi, “Kamu Görevlilerini Yoldan Çıkaran Bubi Tuzakları: Hediye ve Kişisel Kullanım Amacıyla Yapılan Bağışlar”, 2. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sakarya Üniversitesi Yayınları, 2010, s. 361.

⁶ Tez boyunca DMK ibaresi kullanılacaktır.

⁷ Sökmen, Uğur, Kamu İdaresinde Soruşturma Kovuşturma, 2009/400, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara 2009, s. 140.

1.2.1.1. Maddi Hediye

Maddi kavramı sözlükte “*mal, para, varlıkla ilgili olan*” şeklinde tanımlanmaktadır⁸. Bu tanıma göre maddi hediyelerin, gözle görülebilen, değeri para ile ölçülebilen hediyeler oldukları söylenebilir. Çiçekten çikolataya, evden arabaya kadar geniş bir çeşitliliğe sahip olan maddi hediyeler, hediyeenin yerinin değişip değişmemesi yönünden taşınır ve taşınmaz hediye olarak ikiye ayrılır.

1.2.1.1.1. Taşınır Hediye

Özüne zarar vermeksizin bir yerden başka bir yere taşınabilen eşyaya taşınır eşya denilir⁹. Bu tanımdan yola çıkarak, kamu görevlilerine verilen taşınır hediyelerin de, herhangi bir zarara uğramaksızın taşınabildikleri anlaşılmaktadır.

Akla ilk olarak kamu görevlilerine sıkça verilen çiçek, çikolata ve kalem gibi hediyeler gelecekse de; takı, telefon, bilgisayar ve araba gibi maddi değeri yüksek olan hediyeler de bu kapsama dahildir.

1.2.1.1.2. Taşınmaz Hediye

Özüne zarar vermeksizin bir yerden başka bir yere taşınamayan eşyaya taşınmaz eşya denilir¹⁰. Buna göre; kamu görevlilerine hediye olarak verilen, herhangi bir zarara uğramadan başka bir yere taşınması mümkün olmayan hediyeler taşınmaz hediyeler olarak adlandırılır. Kamu görevlilerine, görevlerini gereği gibi ifa etmeleri sebebiyle kamu hizmetinden yararlananlar tarafından verilecek taşınmaz hediyeler arasında arsa, apartman dairesi, müstakil ev ve gemi¹¹ gibi hediyeler sayılabilir.

⁸ Türk Dil Kurumu,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b3ca503061539.07143051, Çevrimiçi 21.06.2018.

⁹ Oğuzman, Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay- Özdemir, Saibe, Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, 20. B., İstanbul 2017, s. 10.

¹⁰ Oğuzman/ Seliçi/ Oktay-Özdemir, s. 10

¹¹ İcra- İflas Kanunu m. 23/4 hükmünde taşınmaz sayılmıştır.

1.2.1.2. Manevi Hediye

Manevi kavramı sözlük anlamıyla, “*görülmeyen, duyularla sezilebilen, ruhani, tinsel, maddi karşıtı*” olarak tanımlanır¹². Kamu hizmetinden yararlanan kimselerin, kamu görevlisinin görevini yerine getirmesinden dolayı duydukları memnuniyeti göstermek adına, kamu görevlilerine verecekleri hediyeler sadece maddi olarak ölçülebilen hediyeler değildir. Kişinin kamu görevlisine dua etmesi, kamu görevlisi ve yahut yakınları adına hatim indirmesi manevi hediye kapsamında değerlendirilebilir.

1.2.2. Menfaat Beklentisi Açısından Hediye

Kamu görevlilerine verilen hediyeleri, hediye veren kişinin menfaat beklentisi açısından, menfaat beklentisi olan hediye ve menfaat beklentisi olmayan hediye şeklinde ikiye ayırarak incelemek mümkündür¹³.

1.2.2.1 Menfaat Beklentisi Olan Hediye

Kamu görevlisine hediye veren kimsenin, menfaat elde etme veyahut kamu hizmetinin daha hızlı görülmesi şeklinde bir beklentisi bulunması halinde verdiği hediye, menfaat beklentisi olan hediyedir. Hediye veren kimsenin söz konusu hediye verildiği esnada niyeti bazı durumlarda açıkça belliyken bazı durumlarda ise belli değildir.

1.2.2.1.1. Niyeti Bilinen Hediye

Hediye veren kimsenin, hediye verildiği esnadaki niyetinin menfaat beklentisi olduğunun, açıkça gözlemlendiği hediyeler niyeti bilinen hediyelerdir. Şöyle ki; ilaç firmalarının promosyon adı altında hediye ve numune dağıtımları, kendi ilaçlarının yazılmasını sağlamak amacıyla hekimlerin tıp kongrelerindeki konaklama, ulaşım ve kongre kayıt ücretlerini karşılamaları bu duruma örnek verilebilir¹⁴.

¹² **Türk Dil Kurumu,**
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b3ca78ee168f746961166, Çevrimiçi 21.06.2018.

¹³ **Şen,** s. 363.

¹⁴ **Sökmen,** Uğur, “Devlet Memuruna Hediye Rüşvet (mi)dir?”, Maliye Dergisi, 2011, sy. 161, s. 235.

1.2.2.1.2. Niyeti Bilinmeyen Hediye

Hediyeyi veren kimsenin, kamu görevlisi ile arasında henüz bir kamu hizmeti ilişkisi doğmadan verdiği hediye, niyeti bilinmeyen hediye olarak tanımlanır. Kamu görevlisi, verilen hediyeyi kabul ederken, karşısındaki kimseyle aralarında hukuki bir ilişki olmamasından ötürü, herhangi bir tereddüte düşmemektedir. Ancak daha sonra, hediyeyi veren tarafla aralarında bir kamu hizmeti ilişkisi doğması halinde, kamu görevlisinin tarafsızlığını koruyabilmesi güçleşebilecektir. Örnek olarak; kamu görevlisi sıfatından bağımsız olarak, aralarındaki komşuluk ilişkisi gibi sair bir sebepten ötürü, herhangi bir eşyasını ücretsiz tamir etmek, tuttuğu takımın maç biletini hediye etmek, ücretsiz yemek ve konaklama imkanı sunmak gösterilebilir¹⁵.

1.2.2.2. Menfaat Beklentisi Olmayan Hediye

Hediye veren kişinin herhangi bir menfaat beklentisi içinde olmadan verdiği hediyelerdir. Bu tür hediyeler sembolik olarak verilirler. Mesela; arabası çalınan bir kişinin arabayı kısa sürede bulan polis memuruna bir gömlek hediye etmesi, hastanede yatan bir hastanın taburcu olduktan sonra kendisiyle ilgilenen hemşireye pasta getirmesi menfaat beklentisi olmayan hediyelere örnek gösterilebilir¹⁶.

1.3. Hediye Alma Yasağı Bakımından Hediye

Hediye alma yasağının kapsamına giren ve kapsam dışında bırakılan hediyeler Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in¹⁷ 15. maddesinde sayılmıştır.

Bir hediyein yasaklanmış olup olmadığı, kamu görevlisinin, söz konusu hediyeyi kabul edeceği sırada kendisine, *“kamu görevlisi olmasaydım ya da bu makam ve mevkide olmasaydım yine de bu hediye verilecek miydi?”* sorusunu sormasıyla ayırt edilebilir¹⁸.

¹⁵ Sökmen, s. 236.

¹⁶ Sökmen, s. 236.

¹⁷ Birinci bölüm boyunca Yönetmelik ibaresi kullanılacaktır.

¹⁸ T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, s. 67.

1.3.1. Hediye Alma Yasağı Kapsamındaki Hediyeler

Kamu görevlileri tarafından kabul edilmeleri yasaklanan hediyeler, Yönetmelik'in 15. maddesinde sayılmıştır. Buna göre;

Görev yapılan kurumla iş, hizmet veya çıkar ilişkisi içinde bulunanlardan alınan karşılama, veda ve kutlama hediyeleri, burs, seyahat, ücretsiz konaklama ve hediye çekleri/ Taşınır veya taşınmaz mal veya hizmet satın alırken, satarken veya kiralarken piyasa fiyatına göre makul olmayan bedeller üzerinden yapılan işlemler/ Hizmetten yararlananların vereceği her türlü eşya, giysi, takı veya gıda türü hediyeler/ Görev yapılan kurumla iş veya hizmet ilişkisi içinde olanlardan alınan borç ve krediler, kabul edilmeleri yasaklanan hediyelerdir.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu, her yıl çıkardığı Kamu Görevlileri Etik Rehberi'nde, Yönetmelik'te yasaklanan hediyelere ilişkin muhtelif örnekler vermektedir. Söz konusu Etik Rehber'in amacı; kamu görevlilerine, görevlerini yerlerine getirirken uymaları gereken etik davranış ilkeleri konusunda örnekler yardımıyla pratik bilgiler vermek ve kamu görevlilerinin karar verme aşamasında karşılaştıkları etik ikilemlerin çözümünde onlara yardımcı olmaktır¹⁹.

Bir velinin, çocuğunun okuluna, öğretmeni tarafından kullanılması için bilgisayar hediye etmesi ve bu bilgisayarın demirbaş kaydının yapılmasından sonra öğretmene verilmesi hediye alma yasağını ihlal etmektedir. Sınıf annelerinin öğretmenler günü sebebiyle öğretmene bilezik hediye etmeleri, yeni atanan valiye o ildeki bir müteahhidin hoş geldiniz hediyesi olarak kıymetli bir el halısı hediye etmesi, bir il müdürünün kızının düğünü için piyasa değerinin yarısına düğün salonu kiralaması, Kamu Görevlileri Etik Rehberi'nde yasağı ihlal eden hediyelere örnek olarak gösterilmiştir²⁰.

Hediye alma yasağı kapsamındaki hediyelere, kamu görevlilerinin çocuklarının kamu görevlerine sınavsız bir şekilde getirilmeleri yahut özel sektörde bir işe başlatılmaları, iş yaptırılan bir müteahhide kamu görevlisinin ücret vermeksizin

¹⁹ T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, s. 7.

²⁰ T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, s. 66.

müstakil ev yaptırması, kamu görevlisinin piyasa değerinden daha az fiyata ev ya da araç satın alması, çalıştığı bir kurumda yazdığı kitabı satması, şahsi aracını kiralama firması vasıtasıyla kiraya vermesi şeklinde başka örnekler de verilebilir.

Kamu görevlileri tarafından kabul edilmeleri yasaklanan hediyelerin, maddi boyutlarına ilişkin Yönetmelik'te herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Kamu görevlisine ikram edilen bir fincan kahve ile hediye edilecek bir otomobil arasında bir fark görülmemiştir. Önemli olan; kamu görevlisinin karşısındaki kişiye kendisini borçlu hissetmemesi, kamu hizmetini yerine getirirken tarafsızlığını koruyabilmesi ve görevini gereği gibi ifa edebilmesidir. Bu bakımdan, kamu görevlilerinin maddi durumlarındaki ve ahlak anlayışlarındaki farklılıklar göz önünde bulundurulduğunda, kamu görevlilerinin hediyelerden etkilenme durumları da değişkenlik gösterecektir.

1.3.2. Hediye Alma Yasağı Kapsamı Dışındaki Hediyeler

Kamu görevlilerinin kabul etmelerinde bir sakınca bulunmayan hediyeler de tıpkı yasaklanan hediyeler gibi, Yönetmelik'in 15. maddesinde yer almaktadır. Buna göre;

Görev yapılan kuruma katkı anlamına gelen, kurum hizmetlerinin hukuka uygun yürütülmesini etkilemeyecek olan ve kamu hizmetine tahsis edilmek, kurumun demirbaş listesine kaydedilmek ve kamuoyuna açıklanmak koşuluyla alınanlar (makam aracı ve belli bir kamu görevlisinin hizmetine tahsis edilmek üzere alınan diğer hediyeler hariç) ile kurum ve kuruluşlara yapılan bağışlar/ Kitap, dergi, makale, kaset, takvim, cd veya buna benzer nitelikte olanlar/ Halka açık yarışmalarda, kampanyalarda veya etkinliklerde kazanılan ödül veya hediyeler/ Herkese açık konferans, sempozyum, forum, panel, yemek, resepsiyon veya buna benzer etkinliklerde verilen hatıra niteliğindeki hediyeler/ Tanıtım amacına yönelik, herkese dağıtılan ve sembolik değeri bulunan reklam ve el sanatları ürünleri/ Finans kurumlarından piyasa koşullarına göre alınan krediler,

hediye alma yasağı kapsamının dışında bırakılmaktadırlar.

Kamu Görevlileri Etik Rehberi yasağı ihlal etmeyen hediyelere de çeşitli örnekler vermektedir. Hayırsever biri tarafından, dersliklerde kullanılmak üzere bir okula bilgisayar bağışlanması ve bu bilgisayarların demirbaş kaydının yapılmasının ardından okulun internet sitesinde duyurulması halinde bu durum hediye yasağını ihlal

etmeyecektir²¹. Bir kamu görevlisine çalıştığı kurumun iş yaptığı firma tarafından takvim hediye edilmesi²², kamu görevlisine katıldığı sempozyumda ajanda hediye edilmesi gibi durumlar hediye alma yasağının ihlali anlamına gelmeyecektir.

Bir kamu görevlisinin yaşadığı şehrin tanıtımı amacıyla yaptırılan ve herkese dağıtılan örgü çantayı kabul etmesi, çalıştığı ilçede yaşayan herkesin katılımına açık olan bir spor müsabakasını kazanması sonucunda kendisine takdim edilen ödülü alması, bir bankadan kamu görevlisi sıfatını kullanmadan, toplumda yaşayan herkes gibi piyasa şartlarına göre kredi alması, hediye alma yasağının ihlaline neden olmayacaktır.

Burada söz konusu olan hediyelerin, kamu görevlilerinin tarafsızlığını ve performansını etkileyecek nitelikte ve keza kamu hizmetinden yararlanan kimselerin de idareye olan güvenlerinin sarsılmasına sebep olacak mahiyette olmadıkları aşıkardır. Kamu görevlisi oldukları için verilmeyen, aksine toplumda yaşayan herkese verilebilen hediyelerin, kamu görevlileri tarafından da kabul edilmesinde herhangi bir sakınca bulunmayacaktır.

2. HEDİYE ALMA YASAĞININ GEREKÇESİ: ETİĞE AYKIRILIK

2.1. Genel Olarak

Kamu görevlilerinin, kamu görevlisi sıfatını haiz olmaları sebebiyle uymakla mükellef oldukları birtakım ödevler ve yasaklar söz konusudur. Yönetmelik'in 23. maddesine göre; etik ilkelere uyma ödevi de bu ödevlerden biridir. Saydamlık, tarafsızlık, dürüstlük, hesap verilebilirlik, kamu yararını gözetme gibi temel etik değerlere²³ uymakla yerine getirilen bu ödev, etik davranışın ne olduğunu ve neden bu kadar önemli olduğu sorusunu akla getirmektedir.

²¹ T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, s. 66.

²² T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, s. 66.

²³ **Yüksel**, Cüneyt, Devlette Etikten Etik Devlete: Kamu Yönetiminde Etik Kavramsal Çerçeve ve Uluslar arası Uygulamalar, c. 1, Tüsiad Devlette Etik Altyapı Dizisi No: 1, Yayın No: Tüsiad-t/ 2015-11), 2015, s. 86- 88; **Bilgin**, Kamil Ufuk, Kamu Performans Yönetimi Memur Hak ve Yükümlülüklerinin Performansa Etkisi, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara 2004, s. 299.

2.2. Etik Davranış Kavramı

Etik kelimesi sözlükte “*töre bilimi, çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü, etik bilim, ahlaki, ahlakla ilgili*”²⁴ olarak tanımlanmaktadır. Fransızca “*éthique*” kelimesinden dilimize geçmiştir. Etik kavramının sözlükteki tanımında bahsedilen töre bilimi ise; “*yararar, iyi, kötü vb. sorunları inceleyen, töre ile ilgili bir davranış yasası geliştirilen, neyin uğrunda savaşılmaya değer, yaşama neyin anlam kazandırdığı, hangi davranışın iyi ve hangisinin kötü olduğu gibi sorunları kendine konu edinen bilim*”²⁵ şeklindeki tanımıyla etiğin sorgulattığı değerleri bize göstermektedir.

Etik davranışlar, toplumdaki herkes tarafından kabul gören, iyi, yararlı, doğru ve güzel davranışlardır. Etik değerlerin, kamu hizmeti ve kamu görevlilerindeki tezahürü ise kamu etiğidir.

Kamu etiği; kamu görevlilerinin kamusal işleri yerine getirirken tarafsız, nesnel, dürüst, etkin, adil davrandıkları, kişisel bir çıkar gütmedikleri ve görevleriyle ilgili yetkilerini işlerinin dışında kullanmadıkları bir anlayışı ifade etmektedir²⁶. Bu bakımdan kamu görevlilerinin görevlerini ifa ederken olması gerekenden farklı davranışları ve görevlerini layıkıyla yerine getirmemeleri; kendilerine, çevrelerine ve yahut kamu hizmetinden yararlanan kişilere çıkar sağlamaları halinde kamu etiğine aykırı davranışlarda bulundukları söylenecektir.

Ülkemizde, yolsuzlukla mücadele kapsamında değerlendirilen etik kavramı ilk kez, 2004 yılı Avrupa Birliği (AB) İlerleme Raporu’nda kullanılmıştır²⁷. Bu raporda

²⁴ **Türk Dil Kurumu,**

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b0d975c072ff9.16108361, Çevrimiçi 30.12.2017.

²⁵ **Türk Dil Kurumu,**

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b0d991842cfe3.96138437, Çevrimiçi 30.12.2017.

²⁶ **Erdinç, Arzu/ Gül, Hüseyin,** “*Saydamlık ve Hesap Verilebilirliğin Kamu Yönetimi EtAnlayışındaki Yeri*”, Kamu Etiği Sempozyum Bildirileri 2, TODAİE Yayınları, Ankara 2009, s. 954; **Özkal Sayan, İpek,** “*Yolsuzluk ve Kamu Etiği*”, Devlet Yönetim Bilimi Kamu Yönetimi Bürokrasi Yerel Yönetimler Prof. Dr. Kurthan Fişek için Yönetim Üzerine, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayın No: 600, Kamu Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın No: 7, Ankara 2010, s. 147.

²⁷ **Özkal Sayan,** s. 155.

Ülkemizden, kamu görevlileri ile seçilmiş görevlilere ilişkin etik kuralların geliştirilmesi istenmektedir.

Geliştirilmesi istenen etik davranış ilkeleri ile elde edilmek istenen amaç; devlette ve toplumda yolsuzluğu ve genel olarak yozlaşmayı önlemek ve dürüstlüğün hakim olmasını saęlamaktır²⁸.

2005 yılı AB İlerleme Raporu'nda, Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun faaliyete geçtiği ve 2004 yılında yayımlanan Başbakanlık Genelgesiyle²⁹ kamu görevlilerinin tamamına, Kamu Görevlileri Etik Kurulu ile iş birliğinde bulunmaları talimatı verildiği belirtilmiştir. 2005 yılında lkemizde, Kamu Görevlileri İçin Etik Davranış İlkeleri Hakkında Yönetmelik'in yürürlüğe girdiği ve fakat seçimle gelenlerin, askerlerin, akademik ve adli personelin Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun yetki alanının dışında bırakıldığı vurgulanmıştır.

2006-2018 yılları arasındaki AB İlerleme Raporlarında³⁰; Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun, Başbakanlığa bağlı olduğu, ayrı bütçe ve personeli bulunmadığı ve bu nedenle insan kaynakları ve mali sebeplerden ötürü etkin çalışamadığı ifade edilmiştir. Etik ilkelere ilişkin düzenlemelerin seçimle gelenleri, askeri, akademik ve adli personelleri kapsaması yönünde bir gelişme yaşanmadığı belirtilmiş; özellikle avukatların Türkiye Barolar Birliği'nin belirlediği etik kurallara uymak zorunda olmalarına rağmen, 2017 yılının son çeyreğine kadar hakim ve savcılara etik davranış ilkelerinin uygulanmadığı ve milletvekilleri için de etik davranış kurallarındaki yasal boşlukların devam ettiği vurgulanmıştır. Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun merkezi ve yerel yönetimlerdeki kamu görevlilerine etik konusunda eğitimler düzenlediği, bakanlıkların tamamına yakınında etik kurullar oluşturulduğu ancak bu kurulların kamu hizmetlerinde dürüstlüğün sağlanması yönünde etkin alışamadıkları belirtilmiştir.

²⁸ T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, Kamu Görevlileri Etik Rehberi, 5. B., Ankara 2016, s. 11.

²⁹ Kamu Görevlileri Etik Kurulu konulu, 30.11.2004 tarih ve 2004/27 sayılı Başbakanlık Genelgesi

³⁰ **Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı,** İlerleme Raporları, <https://www.ab.gov.tr/46224.html>, evrimii 30.05.2018.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun bu kurulların çalışmalarını denetleme yetkisini haiz bulunmadığı ayrıca Kamu Görevlileri Etik Kurulu ve etik komisyonların, kararlarını disiplin yaptırımlarıyla uygulama yetkisi olmadığı belirtilmiştir.

Etik çerçevenin; iyi yönetim ve etkili bir şekilde çalışan demokrasi için gereken dürüstlük, tarafsızlık, şeffaflık, nesnellik, eşitlik ve verimlilik gibi ortak önemli temel etik ilkelerle geliştirilmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir³¹.

2.3. Kamu Hizmetinde Etik Davranışın Önemi

Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun 2017 yılında yayınlamış olduğu takvimde, etik davranış ilkelerinin ihlal edilmesine yönelik muhtelif örnekler resmedilmiştir. Hediye alma yasağıyla ilgili olan resimde; bir kamu kurumu önünde bulunan iki kişi, kurumun önündeki araçtan hediye kolileri boşaltan bir kişiyi görünce, diğerine *"ihaleler başladı anlaşılan"* demektedir. Bu örnek, kamu hizmetinden yararlanan kimselerin, idareye olan güvenini sarsmamak adına etik davranış ilkelerine uygun davranılmasının ne derecede büyük önem taşıdığını göstermektedir.

"Hukuk, adalete yönelmiş toplumsal yaşama düzenidir." tanımındaki üç temel fonksiyondan bir tanesi de etikdir³². Adalete yönelme durumunu yani adaletin gerçekleşmesi için gereken ahlaki değerler fonksiyonunu, etik oluşturmaktadır. Etik, insan ve toplum için ideal olanın gerçekleşebilmesini sağlar. Etik kuralları öncelikle toplumda gelenek ve görenekler vasıtasıyla oluşur ve daha sonra yazılı hukuk kuralları halini alır. Etik değerleri sistemleştirmek ve yazılı hale getirmek bu kuralların genel geçer hale gelmesini sağlamaktadır.

Etik, kamu gücünün, kamu yararına aykırı kullanılmasını engellemektedir. Etiğe uygun davranışlarda bulunarak kamu yararını gözetmek, kamu görevlilerine görevleri sebebiyle yüklenen bir sorumluluktur. Kamu yararının aksine etiğe aykırı davranışlarda bulunarak kendisine yahut bir başkasına çıkar sağlayan kamu

³¹ **Kaya**, Cemil, "The Public Service Ethos And Reasons For The Need To Introduce And Strengthen The Ethical Frameworks", Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ongün'e Armağan, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c. 11, Ankara 2009, sy. 1-2, s. 975-976.

³² **İşıktaç**, Yasemin, "Bir Hukuk Tanımı Vermenin Zorunluluğu", Vecdi Aral'a Armağan, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Kocaeli 2001, s. 129.

görevlileri, toplumda idareye olan güveni sarsmaktadır. Kamu hizmetleri ifa edilirken etik dışı yollara başvurulması, yolsuzluğun artmasına ve kamu hizmetlerinin aksamasına neden olacaktır.

İdareler, kamu görevlilerinin etik kuralları tanımaları ve analiz etmeleri için etik eğitim programları geliştirmelidir³³. Bu sayede etik kültür bilincinin yayılması siyasal, ekonomik ve sosyal alanda gelişmeleri de beraberinde getirecektir. Etiğe aykırı davranışlarda bulunulması yerli ve yabancı yatırımcıların yatırımda bulunmalarına engel olarak ekonomiye ve kalkınmaya zarar verecektir. Kamu görevlilerinin etik dışı davranışlarda bulunması bireylerin tüm alanlarda kuralları çiğneme eğilimini güçlendirecektir³⁴.

Etik davranış ilkelerine uygun davranmak, kamu hizmetinin sağlıklı bir şekilde yerine getirilmesi ve toplumda huzur ve güven ortamının sağlanması bakımından büyük önem arz etmektedir. Toplum tarafından etik olarak değerlendirilen bazı durumlar, kamu etiği bakımından etik dışı bir durum olarak değerlendirilebilecektir. Örneğin; hediye getiren kişi yahut hediyeyi kabul eden kamu görevlisi bakımından bu durum etik dışı bir davranış olarak görülmezken, söz konusu hediyein kabulünün, hediyeyi veren bakımından ayrıcalık yaratması ve bu durumun kamu hizmetinin bütünlüğünü etkileme tehlikesine sebebiyet vermesi etik olarak değerlendirilmeyecektir³⁵.

3. HEDİYE ALMA YASAĞININ MUHATABI: KAMU GÖREVLİSİ

3.1. Genel Olarak

Kamu görevlileri hakkında uygulanan hediye alma yasağını incelerken, konumuzun öznesi olan kamu görevlilerinin kimler olduğunu da incelememiz gerekir. Kamu görevlisi sözlük anlamıyla; “devlet hizmetinde çalışan kişi, kamu personeli”³⁶

³³ Kaya, s. 976.

³⁴ Yüksel, s. 62.

³⁵ Yüksel, s. 86.

³⁶ Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b0ff5fe7284e8.61865470, Çevrimiçi 16.12.2016.

olarak tanımlanmıştır. Devlet hizmeti asıl adıyla kamu hizmeti; devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimlerini karşılamak, kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan düzenli ve sürekli etkinliklerdir³⁷.

Kamu görevlisi kavramı, geniş ve dar anlamlarda tanımlanmaktadır³⁸.

Geniş anlamda kamu görevlisi; kamu hukuku veyahut özel hukuk rejimine tabii olduğu ayrımına bakılmaksızın, kamu kesiminde görev yapan herkesi ifade etmektedir. Dar anlamda kamu görevlisi ise; kamu hukuku rejimine tabi olan ve ancak devletin siyasi yapısı içinde yer almayan, sürekli ve meslek olarak kamu hizmetinde bulunan kamu görevlilerini kapsamaktadır. Bu bakımdan cumhurbaşkanı, bakanlar, milletvekilleri, valiler, belediye başkanları, muhtarlar ve işçiler geniş anlamda kamu görevlisi tanımına dahil oldukları halde, dar anlamda kamu görevlisi kapsamına dahil değildirler.

Kamu görevlisi tanımına, Anayasamızda ve çeşitli kanunlarda yer verilmektedir.

Anayasamızın, “*Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili hükümler*” başlıklı 128. maddesinde;

Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür./ Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. Ancak,

³⁷ AyM, E. 1994/43 K. 1994/42-2, KT. 09.12.1994, RG. 24.01.1995, sy. 22181.

³⁸ **Akyılmaz**, Bahtiyar/**Sezginer**, Murat/**Kaya**, Cemil, Türk İdare Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 8. B., Ankara 2017, s. 717; **Giritli**, İsmet/**Bilgen**, Pertev/**Akgüner**, Tayfun/**Berk**, Kahraman, İdare Hukuku, Der Yayınları, 8. B., İstanbul 2017, s. 547; **Gözler**, Kemal/**Kaplan**, Gürsel, İdare Hukuku Dersleri, Ekin Basın Yayın Dağıtım, 17. B., Bursa 2015, s. 614- 615; **Çağlayan**, Ramazan, İdare Hukuku Dersleri, Adalet Yayınevi, 5. B., Ankara 2017, s. 498-500; **Günday**, Metin, İdare Hukuku, İmaj Yayınevi, 10. B., Ankara 2013, s. 580; **Zabunoğlu**, Yahya Kazım, İdare Hukuku, c. 1, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 618- 619; **Yıldırım**, Ramazan, İdare Hukuku Dersleri 1, Mimoza Basım, Yayım ve Dağıtım Ltd. Şti., 4. B., Konya 2012, s. 162; **Ayaydın**, Cem, İdare Hukuku’na Giriş- 1. Ders Notları, Yenilik Basımevi, İstanbul 2008, s. 278; **Karatepe**, Şükrü, İdare Hukuku, Üniversite Kitabevi, 2. B., İzmir 1993, s. 150.

malî ve sosyal haklara ilişkin toplu sözleşme hükümleri saklıdır./ Üst kademe yöneticilerinin yetiştirilme usul ve esasları, kanunla özel olarak düzenlenir.

hükmü yer almaktadır. Bu hüküm, doğrudan kamu görevlisi tanımını vermemekte, bu kişiler tarafından yapılması gereken görevleri belirtmektedir³⁹.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "*Tanımlar*" başlıklı 6. maddesinin c bendinde, ceza kanunları uygulanırken, söz konusu kamu görevlisi teriminden "*kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*" nin anlaşılması gerektiği hükme bağlanmaktadır.

Kamu hizmetlerinin çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda, bu hizmetleri yerine getirecek kamu görevlileri de farklılık göstermektedir. Kamu görevlilerinin tasnifi; hizmete alınmaları, ücretleri, hizmet süreleri, kamu hizmetinin asli veya yardımcı elemanı olmaları ve uygulanan hukuk bakımından yapılmaktadır.

DMK'nın "*İstihdam Şekilleri*" başlıklı 4. maddesine göre "*Kamu hizmetleri; memurlar, sözleşmeli personel ve işçiler eliyle gördürülür.*" Kanunun 5. maddesinde "*Bu Kanuna tabi kurumlar, dördüncü maddede yazılı üç istihdam şekli dışında personel çalıştıramazlar.*" denilerek kamu görevlilerinin istihdam şekilleri sınırlandırılmıştır.

3.2. Yasağın Muhatapları

3.2.1. Memurlar

DMK'nın 4. maddesinin "*memur*" başlıklı A bendine göre;

Mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, Devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerince genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilenler, bu Kanunun uygulanmasında memur sayılır./ Yukarıdaki tanımlananlar dışındaki kurumlarda genel politika tespiti, araştırma, planlama, programlama, yönetim ve denetim gibi işlerde görevli ve yetkili olanlar da memur sayılır.

³⁹ Akylmaz/Sezginer/Kaya, s. 718.

Bu hükme göre bir kişinin memur sayılabilmesi için; devlet veya diğer kamu tüzel kişilerinde bağlı olarak çalışması, genel idare esaslarına göre yürütülen kamu hizmetlerini ifa etmesi ve kişinin yerine getirdiği kamu hizmetinin asli ve sürekli nitelikte olması yani kişinin kadroya bağlı görev yapması, gerekmektedir⁴⁰. Kişinin bu üç şartı da aynı anda taşıyor olması aranmaktadır.

Memurların görevlerini gereği gibi ifa edebilmeleri için uymaları gerekli olan, hediye alma yasağı ve diğer yasaklar, DMK’da düzenlenmiştir.

3.2.2. Sözleşmeli Personel

DMK’nın, “*sözleşmeli personel*” başlıklı 4. maddesinin B bendine göre;

Kalkınma planı, yıllık program ve iş programlarında yer alan önemli projelerin hazırlanması, gerçekleştirilmesi, işletilmesi ve işlerliği için şart olan, zaruri ve istisnai hallere münhasır olmak üzere özel bir meslek bilgisine ve ihtisasına ihtiyaç gösteren geçici işlerde, Cumhurbaşkanınca belirlenen esas ve usuller çerçevesinde, ihdas edilen pozisyonlarda, mali yılla sınırlı olarak sözleşme ile çalıştırılmasına karar verilen ve işçi sayılmayan kamu hizmeti görevlileridir.

Buna göre, bir kişinin sözleşmeli personel olabilmesi için; geçici nitelik taşıyan ve özel bir mesleki bilgi ve uzmanlık gerektiren, zorunlu ve istisnai bir iş için istihdam edilmesi gerekmektedir⁴¹. İdare ile arasındaki ilişki, idari hizmet sözleşmesi ile kurulan sözleşmeli personeller, memurlar gibi asli ve sürekli bir hizmeti yerine getirmediklerinden kadrolu değildirler.

⁴⁰ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s. 727; Giritli vd., s. 566; Gözler/Kaplan, s. 621- 622; Zabunoğlu, s. 621; Karatepe, s. 153; Akgüner, s. 20- 21; Gözübüyük, A. Şeref/Tan, Turgut İdare Hukuku Genel Esaslar, c. 1, Turhan Kitabevi, 9. B., Ankara 2013, s. 825; Aslan, Zehreddin, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Göre Disiplin Suç ve Cezaları, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 2001, s. 13; Eroğlu, Hamza, İdare Hukuku Genel Esaslar, İdari Teşkilat ve İdarenin Denetlenmesi, Turhan Kitabevi, 5. B., Ankara 1985, s. 233; Osten, Necmi, İdare Hukuk Dersleri, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu A Serisi Yayınları No: 2, Başnur Matbaası, Ankara 1968, s. 200; Onar, Siddık Sami, İdare Hukukunun Umumi Esasları, c. 2, İsmail Akgün Matbaası, 3. B., İstanbul 1966, s. 1075-1078.

⁴¹ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s. 728; Giritli vd., s. 555; Gözler/Kaplan, s. 623; Yıldırım, s. 168; Eroğlu, s. 237- 238; Kayar, Nihat, Sözleşmeli Personel Hukuku, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa 2014, s. 21; Yıldırım, Turan/Yasin, Melikşah/Karan, Nur/Özdemir, H. Eyüp/Üstün, Gül/Okay Tekinsoy, Özge, İdare Hukuku, On İki Levha, 4. B., İstanbul 2012, s. 306.

DMK'daki düzenlemelerin yanı sıra, 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de de sözleşmeli personellere ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Hediye alma yasağı hakkında ise ayrıca bir hüküm yer almaktadır.

3.2.3. İşçiler

DMK'nın "*işçiler*" başlıklı 4. maddesinin D bendine göre;

A, B ve C fıkralarında belirtilenler dışında kalan ve ilgili mevzuatı gereğince tahsis edilen sürekli işçi kadrolarında belirsiz süreli iş sözleşmeleriyle çalıştırılan sürekli işçiler ile mevsimlik veya kampanya işlerinde ya da orman yangınıyla mücadele hizmetlerinde ilgili mevzuatına göre geçici iş pozisyonlarında altı aydan az olmak üzere belirli süreli iş sözleşmeleriyle çalıştırılan geçici işçilerdir. Bunlar hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

Buna göre; memur ve sözleşmeli personelin dışında kalan işçiler, kamu hizmetlerini, DMK'ya göre değil, iş hukuku mevzuatı çerçevesinde görmektedirler. İşçiler ile idare arasındaki ilişki özel hukuk rejimine tabiidir ve hizmet (iş) sözleşmesi ile belirlenmektedir⁴².

3.2.4. Diğer Kamu Görevlileri

Anayasamızda; devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri kamu hizmeti görevlileri olarak adlandırılan, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yerine getireceğinden bahsedilmektedir. Burada bahsi geçen diğer kamu görevlileri, memurlar dışında kalan idare ile kamu hukuku ilişkisi içinde bulunan ve kamu hizmetinin asli elemanı sayılan bir görevde çalışan kişilerdir⁴³. DMK m. 1'de, bu kanun kapsamında değerlendirilen ve özel kanunlarında hüküm bulunmayan hallerde bu kanun hükümlerinin uygulandığı diğer kamu görevlileri sayılmıştır. Buna göre; hakim ve savcılar, üniversite öğretim üye ve yardımcıları, subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş ve sözleşmeli

⁴² Akylmaz/Sezginer/Kaya, s. 729; Günday, s. 586; Yıldırım, s. 168; Akylmaz, s. 375; Güler, s. 105.

⁴³ Akylmaz/Sezginer/Kaya, s. 719.

erbaş ve erler ile Emniyet Teşkilatı mensupları diğer kamu görevlisi statüsünde olup kendi özel kanunları hükümlerine tabidirler.

Diğer kamu görevlileri hakkında uygulanan, hediye alma yasağına ilişkin düzenlemeler; yargı mensupları için Hakim ve Savcılar Kanunu'nda; TSK personeli için Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Disiplin Kanunu'nda, Emniyet Teşkilatı mensupları için Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'da; Yükseköğretim Kurumları öğretim üye ve yardımcıları için Yükseköğretim Kurumları Kanunu'nda ve Cumhurbaşkanı, TBMM üyeleri için ise 3628 sayılı Kanun'da yer almaktadır.

4. DEĞERLENDİRME

Hediye vermek; sevgi, sevinç, mutluluk, minnet gibi hislerin göstergesi olarak bilhassa ikili ilişkilerde karşımıza çıkan bir davranıştır. Hediyein kabul edilmesi nezaket gereğidir ve geri çevrilmesi toplumumuzda hoş karşılanmamaktadır. Hediye kabul eden tarafın kamu görevlisi olması halinde ikili ilişkilerdekinden farklı bir durum ortaya çıkaracaktır. Kamu görevlilerinin, ifa ettikleri kamu hizmetinden yararlanan kimselerin vereceği hediyeleri kabul etmeleri, etiğe aykırı davranışların zeminini oluşturacaktır.

Kamu görevlisine verilen hediyelerin; miktarına, ekonomik değerinin ne olduğuna bakılmaksızın, kamu görevlisinin tarafsızlığını etkileyeceği düşünülmektedir. Hediyein kamu görevlileri tarafından kabul edilmesi; toplumda yozlaşmaya, yolsuzluk algısına ve idareye duyulan güvenin azalmasına neden olacağından kamu görevlilerinin görevleri sırasında olsun veya olmasın hediye almaları yasaklanmıştır.

Hediyelerin sınıflandırılması maddi-manevi açıdan hediye ve menfaat açısından hediye olmak üzere iki şekilde yapılabilir. Kamu görevlilerine verilen hediyeler, salt kamu hizmetleri yerine getirilirken duyulan memnuniyetin birer göstergesi olabilecekleri gibi, kamu görevlisinin tarafsızlığını etkileyerek menfaat sağlamak için birer araç olarak da kullanılabilir. Hediye yasağına herhangi bir maddi sınırlama getirilmemiştir. Kamu görevlilerine verilen hediyeler çiçek, kalem, gömlek,

takı ve otomobil gibi farklı nitelik ve nicelikte olabilecekleri gibi, dua gibi manevi bir hediye de olabilecektir.

Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 15. maddesinde; birtakım hediyelerin kabul edilmesi tamamen yasaklanmış iken, bir kısmının ise kabul edilmesinde bir sakınca görülmemiştir.

Kamu görevlilerine hediye kabul etmelerinin yasaklanmasının sebebi etik dışı bir davranış olmasıdır. Etik, insan ve toplum için ideal olanı gerçekleştirmeye çalışır. Kamu hizmetlerinin gereği gibi tarafsız, eşit, adil, dürüst ve şeffaf olarak ifa edilebilmesi etik davranış ilkelerine uyulmasıyla mümkün olacaktır. Bu bakımdan idarenin, kamu görevlileri için etik eğitimleri düzenlemeleri gerekmektedir. Kamu görevlilerinin etik bilinciyle hareket etmeleri toplumdaki insanları da etik kurallara uymaya sevk edecektir.

Hediye alma yasağının muhatapları kamu görevlileridir. Kamu görevlilerinin kimler oldukları, Anayasamızda ve DMK'da memurlar, sözleşmeli personel ve diğer kamu görevlileri olarak belirtilmiştir. Hediye alma yasağına ilişkin düzenlemeler; memurlar için DMK'da, sözleşmeli personel için DMK'nın yanı sıra 399 sayılı KHK'da, diğer kamu görevlileri için ise kendi özel kanunlarında yer almaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA HEDİYE ALMA YASAĞINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

1. GENEL OLARAK

Kamu hizmetinden yararlanan kişiler, kamu görevlilerinin, kamu hizmeti görevlerini gereği gibi yerine getirmelerinden duydukları memnuniyeti göstermek adına kamu görevlilerine birtakım hediyeler vermektedirler. Kamu görevlilerinin bu hediyelerden ötürü tarafsızlıklarının veya kararlarının ne şekilde etkileneceğini tespit edebilmek güçtür. Bir kamu görevlisinin etkilenmediği bir hediye, bir diğerinin etkilenebilmesi mümkün olabilir.

Hediye alma konusundaki görecelikten kurtulma ve standart bir çerçeve oluşturmaya olan gereklilikten hareketle, kamu görevlilerine ilişkin düzenlemelerde, hediyeyle ilişkin hükümlere de yer verilmiştir¹.

2. HEDİYE ALMA YASAĞINA İLİŞKİN TEMEL DÜZENLEMELER

2.1. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

2.1.1. Madde 29

Kamu görevlileri hakkında uygulanan hediye alma yasağına ilişkin esas düzenleme; 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "*Hediye Alma, Menfaat Sağlama Yasağı*" başlıklı 29. maddesinde yer almaktadır. Maddenin 1. fıkrasına göre; "*Devlet memurlarının doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemeleri ve görevleri sırasında olmasa dahi menfaat sağlama amacı ile hediye kabul etmeleri veya iş sahiplerinden borç para istemeleri ve almaları yasaktır.*"

¹ Özdiyen, Önder, "657, 3628 ve 5176 Sayılı Kanunların Hediyeyle İlişkin Hükümler", Gümrük Dünyası Dergisi, <http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/61/7.html>, Çevrimiçi 15.05.2016.

Buna göre; bir devlet memurunun, görevi sırasında olsun veya olmayarak, kendisine görevinden dolayı verilen hediyeleri kabul etmesi yasaklanmıştır. Kamu görevlisinin söz konusu hediyeyi, kamu hizmetinden yararlanan kişiden veya aracı vasıtasıyla alması arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Burada önemli olan, kamu görevlisinin tarafsızlığına zarar verecek mahiyette bir hediyeyi her ne şekilde olursa olsun kabul etmemesi gerektiğidir. Tarafsızlığın etkilenmesi ihtimaline neden olan hediyein ekonomik değerinin bir önemi bulunmamaktadır.

Maddenin 2. fıkrasında; *“Kamu Görevlileri Etik Kurulu, hediye alma yasağının kapsamını belirlemeye ve en az genel müdür veya eşiti seviyedeki üst düzey kamu görevlilerince alınan hediyelerin listesini gerektiğinde her takvim yılı sonunda bu görevlilerden istemeye yetkilidir.”* hükmü yer almaktadır.

DMK m. 29/1 hükmü devlet memurlarının ne şekilde olursa olsun hediye almalarını tamamen yasaklarken, maddenin devamındaki 2. fıkrada², hediye alma yasağının kapsamını belirleme yetkisi, Kamu Görevlileri Etik Kurulu’na verilmiştir. Bu da demek oluyor ki kamu görevlilerinin kabul edebilecekleri birtakım hediyeler mevcuttur.

DMK m. 29 hükmü, devlet memurları ile kamu hizmetinden yararlanan kişiler arasında gerçekleşecek hediye alma durumuna ilişkin düzenlemeyi içermektedir. İdareye olan güvenin sarsılmaması ve kamu hizmetlerinin gereği gibi ifa edilmesi için kamu görevlilerinin bu yasağa uymaları zorunludur.

2.1.2. Madde 10

657 sayılı DMK’nın *“ Amir Durumda Olan Devlet Memurlarının Görev ve Sorumlulukları ”* başlıklı 10. maddesinde hediye alma yasağına ilişkin bir diğer düzenleme yer almaktadır. Maddenin 3. fıkrasında; *“Amir, maiyetindeki memurlara kanunlara aykırı emir veremez ve maiyetindeki memurdan hususi bir menfaat temin edecek bir talepte bulunamaz, hediyesini kabul edemez ve borç alamaz.”* hükmü yer almaktadır.

² 5176 sayılı Kanun’un 9. maddesi ile madde metnine eklenmiştir.

Bu hükümle, amir ile maiyetindeki memurlar arasında gerçekleşecek hediye alma durumunun önlenmesi amaçlanmaktadır.

Amir ile maiyetindeki kamu görevlisi arasında yaşanacak hediye alma iki sebepten ötürü gözlemlenebilecektir. İlk olarak; bir kamu görevlisi, görev aldığı mevkiden daha yükseğini hedefleyerek, bu amaçla maiyetinde bulunduğu amirine hoş görünmek için hediye verebilecektir. İkinci durumda ise; amirin, maiyetindeki kamu görevlisi ile ilgili herhangi bir tasarrufta bulunma ya da bulunmama karşılığında, ondan bir çıkar elde etmeye çalışması söz konusu olabilecektir³. Amir böyle bir durumda, memurun içinde bulunduğu halden ve kendi statüsünden fayda sağlayarak menfaat elde etmeye çalışacaktır.

2.2. 399 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname

399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin⁴ hükümleri, KHK'nın 1. maddesinde belirtildiği üzere; 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkların personellerine uygulanmaktadır. KHK'nın 3. maddesinin a bendinde; *“Teşebbüs ve bağlı ortaklıklarda hizmetler memurlar, sözleşmeli personel ve işçiler eliyle gördürülmektedir.”* hükmü yer almaktadır. Burada söz konusu olan memurlara, bu KHK hükümleri dışında 657 sayılı DMK hükümleri de uygulanmaktadır. Sözleşmeli personel ise yine aynı maddenin c bendinde;

Teşebbüs ve bağlı ortaklıkların genel idare esasları dışında yürüttükleri hizmetlerinde bu Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen hukuki esaslar çerçevesinde akdedilecek bir sözleşme ile çalıştırılan ve işçi statüsünde olmayan personeldir. Sözleşmeli personel işin niteliğine göre yılın veya günün belirli sürelerini kapsamak üzere kısmi zamanlı da istihdam edilebilir.

şeklinde tanımlanmaktadır. E bendinde ise işçiler; *“İşçiler bu Kanun Hükmünde Kararnameye tabi değildir.”* hükmüyle KHK kapsamı dışında bırakılmaktadır.

³ Şen, s. 364.

⁴ RG. 29.01.1990, sy. 20417.

Bahsi geçen sözleşmeli personellere yasaklanmış olan birtakım durumlar 399 sayılı KHK'nın "Yasaklar" başlıklı beşinci bölümünde, maddeler halinde sayılmaktadır. "Hediye Alma ve Menfaat Sağlama Yasağı" başlıklı 16. maddeye göre; "Sözleşmeli personelin, doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemesi ve görevi sırasında olmasa dahi menfaat sağlama amacı ile hediye kabul etmesi veya iş sahiplerinden borç para istemesi ve alması yasaktır."

Sözleşmeli personel de tıpkı devlet memurları gibi, hizmetten yararlananlara karşı; tarafsız, güvenilir, eşit, adil, şeffaf ve hizmetlerinin gerektirdiği gibi davranabilmeleri için, hediye alma yasağına uymak zorundadırlar.

2.3. 3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu

3628 sayılı Kanun'un "Genel Hükümler" başlıklı birinci bölümü altında "Hediye" başlığıyla düzenlenen 3. maddesinde;

Yukarıdaki maddede sayılan kamu görevlileri⁵, milletlerarası protokol, mücamele veya nezaket kaideleri uyarınca veya diğer herhangi bir sebeple, yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzelkişiliklerinden, Türk uyruğunda olmayan herhangi bir özel veya tüzelkişi veya kuruluştan; aldıkları

⁵ Kanunun "Mal bildiriminde bulunacaklar" başlıklı 2. maddesine göre; "a) Her tür seçimle iş başına gelen kamu görevlileri ile Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar (Muhtarlar ve ihtiyar heyeti üyeleri hariç)

b) Noterler,

c) Türk Hava Kurumunun genel yönetim ve merkez denetleme kurulu üyeleri ile genel merkez teşkilatında ve Türk Kuşu Genel Müdürlüğünde, Türkiye Kızılay Derneğinin merkez kurullarında ve Genel Müdürlük teşkilatında görev alanlar ve bunların şube başkanları,

d) Genel ve katma bütçeli daireler, il özel idareleri, belediyeler ve bunlara bağlı kuruluş veya alt kuruluşlarda, kamu iktisadi teşebbüsleri (İktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşları) ile bunlara bağlı müessese, bağlı ortaklık ve işletmelerde, özel kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulan ve kamu hizmeti gören kurum ve kuruluşlar ile bunların alt kuruluşlarında veya komisyonlarında aylık, ücret ve ödenek almak suretiyle kamu hizmeti gören memurları, işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ile yönetim ve denetim kurulu üyeleri,

e) (Mülga: 24/6/1995 - KHK - 557/21 md.)

f) Siyasi parti genel başkanları, vakıfların idare organlarında görev alanlar, kooperatiflerin ve birliklerinin başkanları, yönetim kurulun üyeleri ve genel müdürleri, yeminli mali müşavirler, kamu yararına sayılan dernek yönetici ve deneticileri,

g) Gazete sahibi gerçek kişiler ile, gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları,

Mal bildiriminde bulunmak zorundadırlar. Özel Kanunlarına göre mal bildiriminde bulunmak zorunda olanlar da bu Kanun hükümlerine tabidir"

tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumlarına teslim etmek zorundadırlar. Ancak, yabancı devlet adamları ve milletlerarası kuruluş temsilcileri tarafından verilen imzalı hatıra fotoğraflarının çerçeveleri bu madde hükümlerine dahil değildir./ Hediyeleşmelerin bedellerinin tespiti çıkarılacak yönetmeliğe göre Maliye ve Gümrük Bakanlığınca⁶ yapılır.

şeklinde düzenleme yer almaktadır.

3628 sayılı Kanun'da; yabancı devletler, milletlerarası kuruluşlar, sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinin yanı sıra Türk uyruğunda olmayan herhangi bir özel veya tüzel kişi veya kuruluştan alınan hediyelere ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir.

DMK'nın 29. maddesi; kamu görevlilerinin, kamu hizmetinden yararlanan kimselerin vereceği hediyeleri kabul etmelerini kesin olarak yasaklamıştır. Ancak istisnai olarak; 3628 sayılı Kanun'daki düzenlemeye göre; Türk uyruklu olmayan kimselerin, herhangi bir sebeple verdikleri hediyeler, belirli şartları taşımaları halinde kabul edilebilecektir.

Ayrıca 3628 sayılı Kanun'la, kamu görevlilerine mal bildiriminde bulunma yükümlülüğü getirilmektedir. Kamu görevlileri, aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan hediye veya hibe niteliğindeki eşyaları, aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumlarına teslim etmek zorundadırlar. İstisna olarak, yabancı devlet adamları ve milletlerarası kuruluş temsilcileri tarafından verilen imzalı hatıra fotoğraflarının çerçeveleri kapsam dışında bırakılmaktadır. Buna göre, yabancı devletler, milletlerarası kuruluşlar, sair milletlerarası hukuk tüzel kişilikleri ve Türk uyruğunda olmayan herhangi bir özel veya tüzel kişi veya kuruluştan alınan hediyelerin alındıkları tarihteki değerleri on aylık net asgari ücret toplamını aşmayan hediyeler ise kamu görevlisi tarafından kabul edilebilecektir.

⁶ Kanunda Maliye ve Gümrük Bakanlığınca ibaresi korunmakla birlikte, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ve Ekonomi Bakanlığı birleşerek Ticaret Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Maliye Bakanlığı birleşerek Hazine ve Maliye Bakanlığı olmuştur.

Burada söz konusu olan, alındıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücreti aşmayan hediyeler, farklı görevlerde çalışan veyahut aynı görevde olsa dahi farklı kademe ve derecede olan kamu görevlileri arasında aynı şeyi ifade etmeyecektir. Milletvekillerinin maaşıyla belediye çalışanlarının maaşları bir olmadığı gibi, kademe ve dereceleri farklı olan iki öğretmenin maaşları da aynı değildir. Bu bakımdan on aylık net asgari ücreti aşmayan bir hediye asgari ücretle maaş alan biri için büyük bir hediye iken, yüksek maaşla çalışan üst düzey kamu görevlisi için tarafsızlığını etkileyen bir hediye olmayacaktır. Bu düzenleme ile DMK'daki hangi şartla olursa olsun hediye kabul edilmeyeceği yönündeki durum burada yerini değişken bir hediye kabul etme haline bırakmıştır.

Kamu görevlilerine, görevlerinden dolayı verilen ve kabul etmelerinde herhangi bir sakınca görülmeyen hediyelerin, kamu görevlilerinin görevlerinin sona ermesi halinde, maiyetinde bulundukları kuruma iade edilmeleri gerekmektedir.

3628 sayılı Kanun'un, seçimle iş başına gelen her türlü kamu görevlisine mal bildiriminde bulunma yükümlülüğü getiren düzenlemesi, Cumhurbaşkanına görevi gereği, makamına verilen hediyeler için de uygulanacaktır. Alındıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan hediye veya hibe niteliğindeki eşyalar, alındıkları tarihten itibaren bir ay içinde, hazine envanterinde, hediye ve hibe envanterleri⁷ olmak üzere iki ayrı şekilde kaydedilmektedirler.

Özellikle Cumhurbaşkanı ve Bakanlar gibi yabancı ülke ziyaretleri sebebiyle diğer devlet başkanlarıyla hediye teatisinde bulunan kimselerin, kabul etmiş oldukları hediyelerin neler olduğu merak konusudur. Cumhurbaşkanlığınca yapılan açıklamalara göre, hediye teatisinin üzerinden belli bir süre geçmeden hediyelerin kamuoyuna duyurulması, milletlerarası nezaket kurallarıyla bağdaşmayacağından, söz konusu hediyeler açıklanmamaktadır. *Akdeniz*, Cumhurbaşkanı'na verilen hediyelerin neler olduğunu öğrenmek için Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında başvuruda bulunmuştur⁸. Ancak Cumhurbaşkanı'na verilen hediyelerin, Bilgi Edinme Hakkı

⁷ “2005/001 ayniyat: Başbakan'a hediye edilen ipek halı; 2005/002 ayniyat: MAN A.Ş.'den Başbakanlığa hediye edilen otobüs; 2005/003 ayniyat: Bill Gates'ten Başbakan'a hediye edilen dizüstü bilgisayar.” şeklinde hazine envanterine kayıtları yapılmaktadır.

⁸ <http://www.bilgiedinmehakki.org/>, Çevrimiçi 01.06.2018.

Kanunu kapsamında, erişime açılması gereken bilgi ve veri niteliği bulunmaması sebebiyle, bu başvurudan sonuç alınamamıştır⁹.

2.4. Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmelik

Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmelik, 3628 sayılı Kanun’la getirilen, kamu görevlilerinin mal bildiriminde bulunmaları yükümlülüğünün ne şekilde yerine getirileceğini açıklamaktadır.

Yönetmelik’in “*Hediye ve hibeler*” başlıklı dördüncü bölümü altında “*hediye ve hibe*” başlıklı 13. maddeye göre;

3 üncü maddede belirtilen kamu görevlileri, milletlerarası protokol, mücamele veya nezaket kaideleri uyarınca veya diğer herhangi bir sebeple yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden, Türk uyruğunda olmayan herhangi bir gerçek veya tüzel kişi veya kuruluştan, aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan her hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı, aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumlarına teslim etmek zorundadırlar./ Ancak, yabancı devlet adamları ve milletlerarası kuruluş temsilcileri tarafından verilen imzalı hatıra fotoğraflarının çerçeveleri bu madde hükümlerine dahil değildir.

Yönetmeliğin bu maddesi 3628 sayılı Kanun’da yer alan hükmün aynısıdır.

“*Hediye ve hibe eşyalarda yapılacak işlem*” başlıklı 14. maddede ise;

3 üncü maddede belirtilen kamu görevlileri ve bunların eşlerine, milletlerarası protokol, mücamele veya nezaket kaideleri uyarınca veya diğer herhangi bir sebeple yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden, Türk uyruğunda olmayan herhangi bir gerçek veya tüzel kişi veya kuruluş tarafından verilen hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı alan ilgilisi, bu eşya değerinin on aylık net asgari ücret toplamını aşan değerde olduğunu belirlemesi halinde, yurtiçinde aldıkları tarihten, yurtdışında yurda dönüşleri tarihinden itibaren on gün içinde bulundukları il defterdarlığına (takdir komisyonu başkanlığına) değer takdiri için kurumları vasıtasıyla gönderir./ Hediye veya hibe niteliğindeki bu eşyanın

⁹ Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında öğrenilemeyen hediyelerin daha sonra hediye veren ülke vasıtasıyla öğrenilmesi hakkında bkz. <http://www.bilgiedinmehakki.org/>, Çevrimiçi 01.06.2018.

(yabancı devlet adamları ve milletlerarası kuruluş temsilcileri tarafından verilen imzalı hatıra fotoğraflarının çerçeveleri hariç) gerçek değerinin takdiri ile net asgari ücretin on aylık toplamını aşıp aşmadığı, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun değişik 72. maddesine göre kurulan takdir komisyonunca en geç on gün içinde tespit olunarak ilgiliye ve bağlı bulunduğu kuruma bildirilir./ Kıymet takdirini müteakip, takdir komisyonu tarafından ilgisine geri verilen hediye veya hibe niteliğindeki eşyadan değeri net asgari ücretin on aylık toplamını aşanlar, ilgilisi tarafından en geç on gün içinde kendi kurumlarına verilir./ Bu eşyalar, kurumca sergilenmek veya başka bir şekilde muhafaza edilmek suretiyle değerlendirilir veya ilgisi sebebiyle diğer bir kuruma tevdi edilebilir.

3628 sayılı Kanun'dan farklı olarak, kamu görevlilerinin kabul etmelerinde sakınca bulunmayan hediyelerin gerçek değerlerinin ve bu değerlerin on aylık net asgari ücret tutarını aşıp aşmadıklarının denetimini VUK'un değişik 72. maddesine göre kurulan Takdir Komisyonu'nun yapacağı hükme bağlanmıştır. Değeri alındıkları tarihte on aylık net asgari ücretten fazla olan hediyelerin kurumlarca sergileneceği, muhafaza edileceği veyahut ilgili başka bir kuruma tevdi edileceğinden bahsedilmiştir.

2.5. Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in "*Etik Davranış İlkelerinin Uygulanması ve Etik Kültürün Yerleştirilmesi*" başlıklı üçüncü bölümünde yer alan, "*Etik Davranış İlkelerine Uyuma*" başlıklı 23. maddesinde;

Kamu görevlileri, görevlerini yürütürken bu Yönetmelikte belirtilen etik davranış ilkelerine uymakla yükümlüdürler. Bu ilkeler, kamu görevlilerinin istihdamını düzenleyen mevzuat hükümlerinin bir parçasını oluşturur./ Bu kanun kapsamındaki kamu görevlileri¹⁰, bir ay içinde, Ek-1' de yer alan "Etik Sözleşme" belgesini imzalamakla yükümlüdürler. Bu belge, personelin özlük dosyasına konur.

¹⁰ Yönetmelik'in "*Kapsam*" başlıklı 2. maddesine göre; "*Bu Yönetmelik; genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri, döner sermayeli kuruluşlar, mahalli idareler ve bunların birlikleri, kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurul, üst kurul, kurum, enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon ve sair adlarla kurulmuş olan bütün kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan; yönetim ve denetim kurulu ile kurul, üst kurul başkan ve üyeleri dahil tüm personeli kapsar.*"

hükümü yer almaktadır¹¹.

Kamu görevlileri, söz konusu Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi'ni imzalayarak; görevlerini, görevle ilişkisi bulunan hiçbir gerçek veya tüzel kişiden hediye almadan, maddi ve manevi fayda veya bu nitelikte herhangi bir çıkar sağlamadan, herhangi bir özel menfaat beklentisi içinde olmadan yerine getirmeyi taahhüt etmektedirler.

Yönetmelik'in "*Etik Davranış İlkeleri*" başlıklı ikinci bölümünde, "*Hediye Alma ve Menfaat Sağlama Yasağı*" başlığıyla yer alan 15. maddeye göre,

Kamu görevlisinin tarafsızlığını, performansını, kararını veya görevini yapmasını etkileyen veya etkileme ihtimali bulunan, ekonomik değeri olan ya da olmayan, doğrudan ya da dolaylı olarak kabul edilen her türlü eşya ve menfaat hediye kapsamındadır./ Kamu görevlilerinin hediye almaması, kamu görevlisine hediye verilmemesi ve görev sebebiyle çıkar sağlanmaması temel ilkedir./ Kamu görevlileri, yürüttükleri görevle ilgili bir iş, hizmet veya menfaat ilişkisi olan gerçek veya tüzel kişilerden kendileri, yakınları veya üçüncü kişi veya kuruluşlar için doğrudan doğruya veya aracı eliyle herhangi bir hediye alamazlar ve menfaat sağlayamazlar./ Kamu görevlileri, kamu kaynaklarını kullanarak hediye veremez, resmi gün, tören ve bayramlar dışında, hiçbir gerçek veya tüzel kişiye çelenk veya çiçek gönderemezler; görev ve hizmetle ilgisi olmayan kutlama, duyuru ve anma ilanları veremezler./ Uluslararası ilişkilerde nezaket ve protokol kuralları gereğince, yabancı kişi ve kuruluşlar tarafından verilen hediyelerden, 3628 sayılı Kanunun 3. maddesi hükümleri saklı kalmakla birlikte, söz konusu maddede belirtilen sınırın altında kalanlar da beyan edilir./ (...)/ Bu Yönetmelik kapsamına giren en az genel müdür, eşiti ve üstü görevliler, bu maddenin 5. fıkrası ve 6. fıkranın (a) bendinde sayılan hediyelere ilişkin bir önceki yılda aldıklarının listesini, herhangi bir uyarı beklemeksizin her yıl Ocak ayı sonuna kadar Kurula bildirirler.

Buna göre, tıpkı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanunu'ndaki düzenlemede olduğu gibi, kamu görevlilerine mal

Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Bakanlar Kurulu üyeleri, Türk Silahlı Kuvvetleri, yargı mensupları ve üniversiteler hakkında bu Yönetmelik hükümleri uygulanmaz."

¹¹ Yönetmelikte Bakanlar Kurulu ibaresi yer alsa da Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile Bakanlar Kurulu kaldırılmıştır.

bildiriminde bulunma yükümlülüğü getirilmiştir. Kanunda, kamu görevlilerinin kabul ettikleri hediyelerin, aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan hediye veya hibe niteliğinde olanlarını, kendi kurumlarına bildirmeleri düzenlenmektedir. Ancak yönetmelikte, bahsedilen bildirim yükümlülüğünde söz konusu sınırın altındaki hediyelerin de bildirilmesi söylenmektedir. Kanunla düzenlenen yükümlülüğün sınırı genişletilmekte olup, bu husus yönetmelikle düzenlenmektedir.

Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 15. maddesinde, kamu görevlilerinin uymakla mükellef oldukları mal bildiriminde bulunma yükümlülüğünün yanı sıra, hediye alma yasağı kapsamına giren ve girmeyen hediyeler de tek tek sayılarak yasağın sınırları çizilmektedir. Kamu görevlilerinin, yasağı ihlal eden davranışları hakkında Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun çeşitli kararları mevcuttur.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu kararları; kamu görevlilerinin, görev yapılan kurumla iş, hizmet veya çıkar ilişkisi içinde bulunanlardan aldıkları karşılama, veda ve kutlama hediyeleri, burs, seyahat, ücretsiz konaklama ve hediye çeklerinin hediye alma yasağının ihlaline sebebiyet verdiklerine ilişkindir.

Mesela; kaymakamın ilçeden ayrılması münasebetiyle onuruna verilen, ilçede görev yapan kamu yöneticilerinin ve çok sayıda ilçe halkının katıldıkları veda yemeğinde, çeşitli kişi ve kuruluşlarca Kaymakama plaket takdim edildiği, bunun yanında geceye katılanların katkılarıyla alınan bir takım elbise, ayakkabı, kemer, kravat ve gömlekten oluşan hediye verildiği iddiası üzerine, bu hediyelerin, Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 15. maddesinin 6. fıkrası kapsamında bir hatıra ve anı niteliğinde olduğu, ilçedeki görev süresinin sona ermesi nedeniyle alınan hediyeler ile menfaat sağlamadığı gibi performans ve tarafsızlığının da etkilenmediği yönünde savunmada bulunulsa da Kamu Görevlileri Etik Kurulu, söz konusu hediyelerin anı niteliğinde sembolik değeri olduğuna ilişkin savunmasını belirtilen hediyelerin, maddi

değeri olan kullanıma yönelik eşyalar oldukları gerekçesiyle yasağa aykırı bulmuştur¹².

Bir başka kararda belirtilen Anonim Şirketin, Başmüdürlüğüne bağlı bayi temsilcilerinin her ay düzenli olarak söz konusu A.Ş. yöneticilerinin de katıldığı toplantılar düzenledikleri ve bu toplantıların masraflarının ise bayiler tarafından kararlaştırılan sıraya göre karşılandığı iddiası üzerine, savunma olarak konaklama ücreti ve ekstra otel masraflarının Başmüdürlük tarafından karşılandığını düşündüklerini, bu ilde bayilik yapan limited şirketi tarafından karşılandığını önceden bilmediklerini, etik kurallara her zaman riayet ettiklerini belirtmişlerse de Etik Kurul, Yönetmelik'in hediye alma ve menfaat sağlama yasağına ilişkin 15. maddesi ile yöneticinin hesap verme sorumluluğuna ilişkin 20. maddesinde düzenlenen etik davranış ilkelerine aykırı davrandıkları sonucuna varmıştır¹³.

Son olarak; Belediye Başkanının, düğün, sünnet vb. törenlerde, altın hediye ettiği ve hediyelerin parasını belediye bütçesinden karşıladığı iddiası üzerine, her ne kadar 5393 sayılı Belediye Kanunu m. 38/1-o'daki *"Temsil ve ağırlama giderleri için ayrılan ödeneği kullanmak"* hükmü ile Belediye Bütçesinden Yapılacak Temsil - Ağırlama ve Tören Giderleri Yönergesinin 10. maddesinde düzenlenen *"Yukarıdaki maddelerde belirtilen giderler dışında kalan ve yapılması belde için gerekli olan veya mahalli örf, adet ve sosyal yaşantı içinde gerekli sayılan etkinlik ve törenler için (nişan, nikah, ölüm gibi) harcama yapılabilir."* hükmüne dayandırmak kaydıyla savunma yapıldıysa da, Kamu Görevlileri Etik Kurulu burada hediye alma yasağının ihlal edildiği yönünde karar vermiştir¹⁴.

Sayıştay 6. Daire'nin ve Sayıştay Temyiz Kurulu'nun hediye alma yasağına yönelik kararları; temsil, tören ve ağırlama giderlerinin idarenin bütçesinden karşılanması halinde bu durumun kamu zararına yol açıp açmayacağına ilişkindir.

¹² T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, E. 2009/69, K. 2009/40, KT. 05.11.2009.

¹³ T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, E. 2008/105, K. 2009/1, KT. 28.01.2009.

¹⁴ T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, E. 2008/ 59, K. 2009/23, KT. 11.06.2009.

Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik¹⁵ m. 15/4'e göre; *"Kamu görevlileri, kamu kaynaklarını kullanarak hediye veremez, resmi gün, tören ve bayramlar dışında, hiçbir gerçek veya tüzel kişiye çelenk veya çiçek gönderemezler; görev ve hizmetle ilgisi olmayan kutlama, duyuru ve anma ilanları veremezler."*

Belediye Bütçesinden Yapılacak Temsil, Ağırılama ve Tören Giderleri Yönergesi'nin¹⁶ *"Temsil Giderleri"* 4. maddesine göre ise,

Temsil giderleri görevle ilgili olmak şartıyla; beldede başarılı çalışmaları görülenler için toplantılar düzenlemek, kupa ve benzeri teşvik uygulamalarında bulunmak, gerçek ve tüzel kişilere plaket, ödül ve hediye vermek, çiçek göndermek, beldede göreve başlayan veya ayrılan protokole dahil kişiler için toplantılar düzenlemek ve hediye vermek, için yapılır.

Söz konusu ağırılama giderlerinin kimlere yönelik yapılacağı ise Yönerge'nin 5. maddesinde belirtilmiştir^{17 18}.

Yönetmelik ile Yönerge arasındaki bu uyumsuzluk Sayıştay'a yapılan başvuruların gerekçesini oluşturmaktadır. Yönetmelik'te; kamu görevlilerinin hediye kabul etmeleri halinde ortaya çıkacak kamu zararının tazminine ilişkin bir hüküm yer almamaktadır. Sadece etik dışı davranışların neler olduğu belirlenmektedir. Bu bakımdan Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun kararları, hediye alma yasağını ihlal eden davranışların tespitine yönelik kararlardır. Kamu görevlilerinin hediye alma

¹⁵ İkinci bölüm boyunca Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik yerine Yönetmelik ibaresi kullanılacaktır.

¹⁶ İkinci bölüm boyunca Belediye Bütçesinden Yapılacak Temsil, Ağırılama ve Tören Giderleri Yönergesi yerine Yönerge ibaresi kullanılacaktır.

¹⁷ Belediye Bütçesinden Yapılacak Temsil, Ağırılama ve Tören Giderleri Yönergesinin "Ağırılama Giderleri" başlıklı 5. Maddesine göre; *"Ağırılama, beldenin misafiri durumunda olan; Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Başbakan ve Bakanlar Kurulu üyeleri, hükümet Merkezi veya diğer illerin protokolüne dahil kişiler, yabancı ülke temsilcileri veya konuklar, sanat, bilim, kültür ve spor dallarında temayüz etmiş kişiler, basın mensupları, beldenin kalkınmasında katkısı olanlar veya olacağı anlaşılanlar ile bu kişilerin eşleri ve refakatindeki görevliler için geleneklere ve davetin şümülüne göre, ağırılama, konuklama, konutlandırma ve bu işlerle ilgili olarak hazırlıkların gerektirdiği giderlerle ziyafet, kokteyl, hediye, çiçek, bahşiş ve taşıma giderleri şeklinde yapılır."*

¹⁸ Yönergede Başbakan ve Bakanlar Kurulu üyeleri ibaresi yer alsa da Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu kaldırılmıştır.

yasağını ihlal etmeleri halinde oluşacak kamu zararının tazminine ilişkin kararlar ise; Sayıştay 6. Daire'nin ve Sayıştay Temyiz Kurulu'nun kararlarıdır.

Sayıştay 6. Daire'nin bir kararında; Belediye bütçesinden, bazı personel ve belediye meclis üyelerine gömlek ve kravat alınmasının, temsil ağırlama kapsamında değerlendirilemeyeceğine ve bu hediyelerin kamu görevlilerinin uymakla mükellef oldukları etik davranış kurallarından biri olan hediye alma yasağı kapsamındaki hediyelerden olduğu için bu giderin belediye bütçesinden yapılmasının mümkün olmayacağına karar verilmiştir¹⁹.

Temsil ve ağırlamaya ilişkin olan kararında ise; Düzenlenecek spor aktivitelerini izlemek üzere Belediye'nin davetiyle gelen belediye yöneticileri ile katılımcı üst düzey temsilcilere, Belediye Meclisi kararıyla, belediye bütçesiyle fincan takımı alınarak hediye edilmiştir. Yönerge'nin 4. maddesinde görevle ilgili olmak şartıyla gerçek ve tüzel kişilere plaket, ödül ve hediye verilebileceği ifade edildiği ve hediyelerin Belediye'yi temsil amacıyla ve görevle ilgili olarak verilmesi nedeniyle, Yönerge kapsamında belediye bütçesinden ödeme yapılabileceğine karar verilmiştir²⁰.

Sayıştay 6. Daire'nin nişan, nikah ve düğün törenlerine yönelik bir kararında; belediye bütçesiyle düğünlerde hediye edilmek üzere tencere takımı ve yemek takımı alınmasını, Yönetmelik'in 15. maddesine göre irdemiştir. Maddenin; hediye verme eylemi karşılığında menfaat elde etme amacı veya çıkar ilişkisinin söz konusu olmasını engellemeye yönelik olduğu, bu durumda düğünlerde hediye edilmek üzere tencere takımı ve yemek takımı alınması ve bunların bedellerinin Belediye bütçesinden ödenmesinin yasağı ihlal etmediği, bu durumun Yönerge'nin 10. maddesinde belirtilen yapılması belde için de gerekli olan veya örf, adet ve sosyal yaşantı için de gerekli sayılan etkinlik ve törenler için (nişan, düğün, nikâh ve ölüm gibi) harcama yapılabilir ifadesine uygun olduğu yönünde karar vermiştir²¹.

Nitekim Sayıştay Temyiz Kurulu kararında; nişan, nikâh ve düğünler için belediye bütçesiyle altın alındığı, belde sakinlerinin özel nitelikteki törenlerine ilişkin

¹⁹ S6D, 164/172, KT. 25.12.2014; Sayıştay Temyiz Kurulu, 4026/42927, KT. 05.04.2017.

²⁰ S6D, 217/208, KT. 26.02.2015.

²¹ S6D, 257/106, KT. 13.05.2014.

giderlerin veya Belediye Başkanınca özel nitelikteki törenlerde verilen hediyelerin, kamu hizmetlerinin bir parçası olarak değerlendirilemeyeceği, Belediye Kanunu m. 38/1-o'ya göre; temsil ve ağırlama giderleri için ayrılan ödeneği kullanma görev ve yetkisi belediye başkanına aittir ancak bu madde belediye başkanının sınırsız bir takdir yetkisine sahip olduğu manasına gelmemektedir denilmektedir. Yönetmelik'in 15. maddesinde yasak edilen bu durumun, söz konusu hediye altınların kime, ne zaman, ne şekilde, hangi ölçüye göre verildiğine dair herhangi bir kayıt da bulunmadığından Belediye Başkanlığı sıfatıyla alakalı olmayan şahsi nitelikteki bir hediye olduğu bu bakımdan belediye bütçesinden karşılanamayacağı kararına varmıştır²².

Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun kararında²³; 5176 sayılı Kanun ve buna dayanılarak çıkarılan Yönetmelik'in ilgili hükümleri çerçevesinde, Yönerge'de yer alan hususların yapılan harcamalara hukuki gerekçe olarak gösterilemeyeceği, Belediye Başkanının bu fiilinin, temsil ve ağırlama giderleri kapsamında kamu hizmetlerinin bir parçası olarak değerlendirilemeyeceğine yer verilmiş olsa da, Belediye başkanının belediyeyi temsilen katılmış olduğu nişan, nikah ve düğün törenlerinde altın hediye etmesi, bu Yönerge'nin 10. maddesinde düzenlenen mahalli örf, adet ve sosyal yaşantı için gerekli sayılan etkinlikler kapsamında bulunduğundan, yapılan harcamada mevzuata aykırılık görülmemiştir²⁴.

Nişan, nikâh ve düğünler için belediye bütçesiyle alınan hediyelerin maddi boyutundan ziyade yapılan harcamaların, Belediye Başkanının makamından dolayı yapılan bir harcama mı yoksa şahsi harcaması mı olduğuna bakılmaktadır. Bu karar aynı zamanda Kamu Görevlileri Etik Kurulu kararlarının tespit kararından öteye geçemediğini de göstermektedir.

Belediye bütçesiyle alınarak ilde yaşayan kadınlara doğum günlerinde karanfil gönderilmesi, yeni doğan bebeklere bebek takımı hediye edilmesi, Su Ürünleri Kooperatifi üyeleri ile balıkçılara kitap hediye edilmesinin, Yönerge'nin 10. maddesine uygun olduğuna karar verilmiştir. Kararda ayrıca; belediye meclis üyelerine evrak çantası alımı ile ilgili olarak ise, satın alınan evrak çantalarının,

²² Sayıştay Temyiz Kurulu, 37353/36063, KT. 08.01.2013.

²³ RG. 26.06.2009, sy. 27270.

²⁴ Sayıştay Temyiz Kurulu, 38073/38172, KT. 07.01.2014.

belediye meclis üyelerine hediye olmayıp, görevleri gereği alınan meclis kararlarının takibi ve muhafazası amacıyla hizmete dönük olarak alındığı, Taşınır İşlem Fişi ile Belediye zimmetine kayıtlı olduğu, meclis üyelerine zimmet karşılığında kullanmaları için teslim edildiği gerekçesiyle kamu zararı olarak nitelendirilmemiştir²⁵.

3. HEDİYE ALMA YASAĞINA İLİŞKİN DİĞER DÜZENLEMELER

Kamu görevlileri hakkında uygulanan hediye alma yasağına ilişkin temel düzenlemeler DMK, 399 sayılı KHK, 3628 sayılı Kanun, Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmelik ve Kamu Görevlileri Etik davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'te yer almaktadır. Bu düzenlemeler kamu görevlilerinin, memur ve sözleşmeli personel olarak istihdam edilmeleri halinde uygulanacaktır. Bu kamu görevlileri dışında kalan bazı kamu görevlilerinin, kendi özel kanun ve yönetmeliklerinde hediye alma yasağına ilişkin birtakım düzenlemeler mevcuttur.

Yargı mensupları için Hakim ve Savcılar Kanunu'nda; TSK personeli için Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Disiplin Kanunu'nda, Emniyet Teşkilatı mensupları için Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'da; Yükseköğretim Kurumları öğretim üye ve yardımcıları için Yükseköğretim Kurumları Kanunu'nda hediye alma yasağına ilişkin hükümler yer almaktadır. Bu sayılanlar dışında pek çok personel yönetmeliğinde de hediye alma yasağına ilişkin hükümler bulunmaktadır²⁶.

²⁵ S6D, 303/130, KT. 16.09.2014.

²⁶ Hakim ve Savcılar Kanunu m. 68/f; Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu m. 16; Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu m. 18/g; Disiplin Mahkemeleri Kurulu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkında Kanun m. 53; Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun m.8/4-b; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik m. 8/3; Sermaye Piyasası Kurulu Personel Yönetmeliği m. 22/d; Rumeli Demiryollarının Umur-u Nakliyesi Hakkında Nizamname m. 1; Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığının Teşkilatı, Çalışma Usul ve Esasları İle Personeli Hakkında Yönetmelik m. 33; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Sözleşmeli Yabancı Uzman Yönetmeliği m. 23; İller Bankası Anonim Şirketi İnsan kaynakları Yönetmeliği m. 16; Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı İnsan Kaynakları Yönetmeliği m. 84/ç; Merkezi Finans ve İhale Birimi Personel Yönetmeliği m. 13/2; Milli Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığında Çalıştırılacak Sözleşmeli Personel Hakkında Yönetmelik m. 37; Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığında Çalıştırılacak Yerli ve Yabancı Sözleşmeli Personel Hakkında Yönetmelik m. 23;

4. HEDİYE ALMA YASAĞINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER İLE GETİRİLEN ESASLAR

4.1. Yasağın Sadece Kamu Görevlilerine İlişkin Olması

Özel kanun ve yönetmeliklerin büyük çoğunluğunda, tıpkı DMK m. 29 hükmünde olduğu gibi; sadece kamu görevlilerinin, doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemeleri ve görev sırasında olmasa dahi kendileri, yakınları veya üçüncü kişi ve kuruluşlar için çıkar sağlama amacı ile verilen hediyeyi kabul etmeleri, iş sahiplerinden borç isteme veya almaları yasaklanmaktadır²⁷.

Sayıştay Denetçilerinin Mesleki Etik Kurullarına İlişkin Usul ve Esaslar m. 9/e, m. 9/f; Sümerbank Holding A.Ş. Personel Yönetmeliği m. 8; Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik m. 33; Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Personel Yönetmeliği m. 21; Türkiye Radyo- Televizyon Kurumu Personel Yönetmeliği m. 98/t; Türkiye Radyo- Televizyon Kurumunda İstihdam Edilecek Yabancı Uyruklu Personel Yönetmeliği m. 23; Türkiye Radyo- Televizyon Kurumunda Memur Statüsünde İstihdam Edilen Personel Yönetmeliği m. 30; ; Türkiye Radyo- Televizyon Kurumunda Sözleşmeli Statüde İstihdam Edilen Personel Yönetmeliği m. 26; Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü Personel Yönetmeliği m. 59; Türkiye Kalkınma Bankası Anonim Şirketi Personel Yönetmeliği m. 45; Askeri Adalet Teftiş Kurulu Yönetmeliği m. 52/e; Başkan ve Üyeler Dışındaki Sayıştay Meslek Mensupları Hakkında Disiplin Kuvuşturmasını Gerektiren Hallerle Bunlara Verilecek Disiplin Cezalarına Dair İç Yönetmelik m. 6/f; Orman ve Su İşleri Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliği m. 20/2-d; Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliği m. 18/2-f; Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Eğitimi ve Etik Sözleşme Yapılması Hakkında Tebliğ m. 18; Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumları İle Tutukevleri Kontrolörleri Yönetmeliği m. 11/e; Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği m. 30/1.

²⁷ Hakim ve Savcılar Kanunu m. 68/f; Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun m.8/4-b; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik m. 8/3; Sermaye Piyasası Kurulu Personel Yönetmeliği m. 22/d; Rumeli Demiryollarının Umur-u Nakliyesi Hakkında Nizamname m. 1; Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığının Teşkilatı, Çalışma Usul ve Esasları İle Personeli Hakkında Yönetmelik m. 33; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Sözleşmeli Yabancı Uzman Yönetmeliği m. 23; Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı İnsan Kaynakları Yönetmeliği m. 84/ç; Merkezi Finans ve İhale Birimi Personel Yönetmeliği m. 13/2; Milli Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığında Çalıştırılacak Sözleşmeli Personel Hakkında Yönetmelik m. 37; Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığında Çalıştırılacak Yerli ve Yabancı Sözleşmeli Personel Hakkında Yönetmelik m. 23; Sayıştay Denetçilerinin Mesleki Etik Kurullarına İlişkin Usul ve Esaslar m. 9/e, m. 9/f; Sümerbank Holding A.Ş. Personel Yönetmeliği m. 8; Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik m. 33; Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Personel Yönetmeliği m. 21; Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Personel Yönetmeliği m. 98/t; Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunda İstihdam Edilecek Yabancı Uyruklu Personel Yönetmeliği m. 23; Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunda Memur Statüsünde İstihdam Edilen Personel Yönetmeliği m. 30; Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunda Sözleşmeli Statüde İstihdam Edilen Personel Yönetmeliği m. 26; Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü Personel Yönetmeliği m. 59; Başkan ve Üyeler Dışındaki Sayıştay Meslek Mensupları Hakkında Disiplin Kuvuşturmasını Gerektiren Hallerle Bunlara Verilecek Disiplin Cezalarına Dair İç Yönetmelik m.

Hediye alma yasağına ilişkin hükümlerdeki temel esas, öncelikle kamu görevlilerinin, kamu hizmetinden yararlanan kimselerden hediye almalarının önlenmesidir. Bu sayede kamu hizmetinden doğan aralarındaki hukuki ilişkinin, etik değerlere uygun şekilde devam edebilmesi amaçlanmaktadır. Çünkü kamu hizmetlerinin gereği gibi yerine getirilip getirilmediğinin kanıtı, kamu görevlilerinin davranışlarıdır. Kamu görevlisinin etiğe uygun şekilde görevini ifa etmesi, söz gelimi hediye alma yasağına uygun davranması, toplumdaki güven ortamını pekiştirecektir.

4.2. Yasağın Amir ve Maiyetindeki Kamu Görevlileri Arasında Olması

DMK'nın 10. maddesine paralel şekilde, özel kanun ve yönetmeliklerin bir kısmında da; amirlerin, maiyetinde bulunan kamu görevlilerinden özel bir menfaat temin edecek bir talepte bulunmaları, hediye istemeleri, hediyelerini kabul etmeleri ve borç almaları yasaklanmaktadır²⁸.

Kamu görevlileri ile maiyetinde bulundukları amirleri arasındaki ast-üst ilişkisinin sağlıklı ve olması gerektiği gibi devam edebilmesi ve amirlerin bulundukları mevkii söz konusu kamu görevlilerinden faydalanmak amacıyla kullanmalarının önüne geçilmesi için bu yasağa uyulması önemlidir.

4.3. Yasağın Kamu Görevlilerinin Eş ve Çocuklarını Kapsaması

Kamu görevlileri hakkında uygulanan hediye alma yasağına ilişkin Türk hukukundaki asli düzenlemeler; kamu görevlilerinin, kamu hizmetinden yararlananlar ile maiyetinde bulundukları amirleri arasındaki ilişkilerini etik değerlere uygun sürdürebilmelerine yöneliktir. Bu bakımdan hediye alma yasağının muhatabının kamu görevlileri olduğunu söylemekteyiz. Ancak kamu görevlilerine özel birtakım

6/f; Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği m. 30/1; Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Eğitimi ve Etik Sözleşme Yapılması Hakkında Tebliğ m. 18.

²⁸ Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu m. 16; Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu m. 18/g; Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun m.8/4-b; Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkında Kanun m. 53; Sermaye Piyasası Kurulu Personel Yönetmeliği m. 22; Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Personel Yönetmeliği m. 11/a; Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunda Sözleşmeli Statüde İstihdam Edilen Personel Yönetmeliği m. 9/1.

yönetmeliklerin hediye alma yasağı düzenlenirken yasak kapsamına, kamu görevlilerinin eş ve çocuklarının da dahil ettikleri görülmektedir²⁹.

Aile kavramının Türk toplumundaki önemi göz önünde bulundurulduğunda, kamu görevlisinin eş ve çocuklarına verilen hediyelerin, kamu görevlisinin tarafsızlığını ve görevini gereği gibi ifa etmesini, en az kendilerine verilen hediyeler kadar etkileyebileceği söylenebilecektir. Hediyelerin dikkat çekmemesi adına kamu görevlilerinin makamları yerine ev adreslerine gönderilmesi, bu durumun oluşmasına zemin hazırlayacaktır.

3628 sayılı Kanun'un mal bildiriminin konusuna ilişkin 5. maddesinde, kamu görevlilerinin yanı sıra, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklarına ait bulunan taşınmaz malların da bildirilmesi istenmektedir. Bu hüküm, kamu görevlilerinin ailelerinin de hediye kabul etmekten sakınmalarını destekler mahiyettedir.

4.4. Beşeri ve Sosyal İlişkilerin Gerektirdiği Hususların Yasak Kapsamı Dışında Tutulması

Özel yönetmeliklerin bir kısmında, hediye alma yasağına ilişkin düzenlemelerin, DMK m. 29 hükmü gibi başladığı ancak m. 29 hükmünden farklı olarak beşeri ve sosyal ilişkilerin gerektirdiği hususları hariç tuttukları görülmektedir. Ayrıca Türk geleneklerine göre kabul edilmesi hoş karşılanmayan ikramlar dışındaki ikramların kamu görevlileri tarafından kabul edilemeyeceği şeklinde bir düzenleme de bulunmaktadır³⁰.

Burada bahsedilen beşeri ve sosyal ilişkilerin gerektirdiği hususların ve Türk geleneklerine göre kabul edilmesi hoş karşılanmayan hediyelerin neler olabileceği yönünde bir açıklık getirilmemiştir. Kamu görevlilerince kabul edilebilecek hediyelerin sınırının genel geçer kurallar halinde belirlenmesi yerine ülkemizin her

²⁹ İller Bankası Anonim Şirketi İnsan Kaynakları Yönetmeliği m. 16; Türkiye Kalkınma Bankası Anonim Şirketi Personel Yönetmeliği m. 45.

³⁰ Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumları İle Tutukevleri Kontrolörleri Yönetmeliği m. 11/e; Orman ve Su İşleri Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliği m. 20/2-d; Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliği m. 18/2-f; Askeri Adalet Teftiş Kurulu Yönetmeliği m. 52/e.

yöresinde farklılık gösteren geleneklere göre belirlenmiş olması yasağın uygulanmasını güçleştirecektir.

5. DEĞERLENDİRME

Kamu görevlileri hakkında uygulanan hediye alma yasağının esas düzenlemesi DMK'nın 29. maddesi hükmüdür. Daha sonra sırasıyla amirler ile maiyetindeki kamu görevlileri arasındaki düzenlemeyi içeren DMK m. 10 hükmü, sözleşmeli personellere ilişkin 399 sayılı KHK'nın 16. maddesi yasağın temelini oluşturmaktadır.

3628 sayılı Kanun'un 3. Maddesi, DMK m. 29 hükmünden farklı olarak; yabancı devletler, milletlerarası kuruluşlar, sair milletlerarası hukuk tüzel kişileri ve Türk uyruğunda olmayan herhangi bir özel veya tüzel kişi veya kuruluştan alınan hediyelere ilişkin düzenlemeye yer vermiştir. Maddede kamu görevlilerinin kabul etmesinde sakınca bulunmayan hediyelerin sınırı belirlenmiştir. Ayrıca kamu görevlilerine mal bildiriminde bulunma yükümlülüğü getirilmiştir.

Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmelik'te mal bildiriminin ne şekilde yapılacağı hükme bağlanmaktadır. Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'te ise hediye alma yasağının ihlal eden ve etmeyen hediyeler sayılmıştır.

Hediye alma yasağına ilişkin bazı düzenlemeler; kamu görevlilerinin kendi özel kanun ve yönetmeliklerinde yer almaktadır. Hakim ve Savcılar Kanunu, Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu ve Disiplin Kanunu, Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun ve Yükseköğretim Kanunu hediye alma yasağına ilişkin diğer düzenlemelerin başında gelmektedir. Ayrıca bu sayılanlar dışında pek çok personel yönetmeliğinde de hediye alma yasağına ilişkin hükümler bulunmaktadır.

DMK'da yer alan hediye alma yasağına ilişkin düzenlemelerde; kamu görevlilerinin, kamu hizmetinden yararlananların verecekleri hediyeleri kabul etmemeleri ve ast-üst ilişkisindeki kamu görevlilerinin de birbirleri arasında olacak hediyeleşmenin önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Bazı özel kanun ve yönetmeliklerle bu kapsamın, kamu görevlilerinin eş ve çocuklarını da kapsayacak şekilde genişlediği görülmektedir. Ayrıca kamu görevlilerinin beşeri ve sosyal

ilişkilerin gerektirdiği hususların hariç tutulduğu veya Türk geleneklerine göre kabul edilmesi hoş karşılanmayan ikramlar dışındaki ikramları kabul edemeyecekleri şeklinde farklı düzenlemeler de mevcuttur.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu kararları, etik davranış ilkelerini ihlal eden eylemleri tespiti, Sayıştay kararları ise kamu zararının tazminine yöneliktir. Ayrıca Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile Belediye Bütçesinden Yapılacak Temsil Ağırhlama ve Tören Giderleri Yönergesi ve Belediye Kanunu hükümleri arasında uyumsuzluk olduğu görülmektedir.

Sayıştay Temyiz Kurulu vermiş olduğu bir kararında, bu durumu; Yönerge'nin Belediyeler açısından özel bir düzenleme olduğu, Etik Yönetmelik'in daha sonra yürürlüğe girdiği halde Belediye Kanunu'nda ya da Yönerge'de bir değişiklik yapmadığı, Yönetmelik'teki düzenlemenin amacının kamu görevlisinin şahsını ön plana çıkaran, şahsıyla hatırlanacağı kişisel türden bir hediye vermesini önlemek olduğu, kamu görevlilerinin şahsi menfaat teminini sağlamak maksadıyla hediye alıp vermesinin etik olmadığı ve belediye tüzel kişiliğini temsilen adet gereği yerine getirilen ve yasal dayanağı olan bir hususun Etik Yönetmelik'te tanımlanan hediye mahiyetinde olmadığı şeklinde özetlemiştir³¹.

³¹ Sayıştay Temyiz Kurulu, 38268/38519, KT. 04.03.2014.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HEDİYE ALMA YASAĞININ DENETLENMESİ VE YASAĞIN İHLAL EDİLMESİNİN SONUÇLARI

1. HEDİYE ALMA YASAĞININ DENETLENMESİ

1.1. Genel Olarak

Ülkemizde, kamu görevlilerinin uymakla mükellef oldukları etik davranış ilkelerine ilişkin iki temel birim bulunmaktadır¹. Kamu kurum ve kuruluşlarının kendi bünyelerinde etik komisyonlar ve yetkili disiplin kurulları görevliken; hediye alma yasağı gibi çeşitli etik davranış ilkelerinin kapsamalarının belirlenmesi ve bu ilkelere uyulup uyulmadıklarının denetlenmesi hususunda Başbakanlığa bağlı olan Kamu Görevlileri Etik Kurulu görev almaktadır.

1.2. Etik Komisyonlar ve Yetkili Disiplin Kurulları

Kamu kurum ve kuruluşlarının kendi bünyelerinde oluşturulan etik komisyonlar, Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 29. maddesi uyarınca; kurum veya kuruluşların üst yöneticileri tarafından, kurum içinden seçilen en az üç kişiden oluşurlar. Maddenin 2. fıkrasında, komisyon üyelerinin görev sürelerinin kurum ve kuruluşların üst yöneticilerince belirleneceği, komisyon üyelerinin bilgilerinin üç ay içinde Kamu Görevlileri Etik Kurulu'na bildirileceği ve komisyonların Kamu Görevlileri Etik Kurulu ile işbirliği içinde çalışacağı ifade olunmaktadır.

Etik komisyonların görevleri; etik kültürünü yerleştirmek ve geliştirmek, kamu görevlisinin etik davranış ilkeleri konusunda karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak tavsiyelerde ve yönlendirmelerde bulunmak ve etik uygulamaları değerlendirmektir.

Yetkili disiplin kurulları ise; Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 38. maddesinde düzenlenmektedir. Maddenin 1. fıkrasına göre;

¹ T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, s. 21.

5176 sayılı Kanun² ile bu Yönetmelik kapsamında bulunan ve Kurulun görev alanı dışındaki kamu görevlilerinin etik ilkelere aykırı davrandığı yolunda disiplin kurullarına yapılan başvurular, yetkili disiplin kurullarınca bu Yönetmelikte düzenlenen etik davranış ilkeleri ile başvuru usul ve esasları çerçevesinde incelenir.

5176 sayılı Kanun'un 4. maddesine göre; “...*en az genel müdür veya eşiti seviyedeki kamu görevlileri hakkında Kurul’a başvurulabilir.*” Bu nedenle en az genel müdür ve eşiti düzeyinde olmayan kamu görevlileri hakkında yapılan başvurular Kamu Görevlileri Etik Kurulu tarafından incelenememektedir. Söz konusu kapsam dışı kamu görevlileri hakkındaki başvuruları inceleme yetkisi, ilgili kurumların yetkili disiplin kurullarına aittir.

Yetkili disiplin kurulları, inceleme sonucunda etik ilkelere aykırı davranışın varlığı ve yahut yokluğu hakkında karar verirler. Yapılan inceleme disiplin soruşturması olmadığından disiplin cezası veremezler³. Maddenin 2. fıkrasında;

Bu kurulların verdiği etik ilkeye aykırı davranışın varlığı veya yokluğu konusundaki kararlar ilgili kurum veya kuruluş yetkilisine, hakkında başvuru yapılan kamu görevlisine ve başvuru sahibine bildirilir. Disiplin kurullarının kararları kamuoyuna duyurulmaz.

denilmektedir.

1.3. Kamu Görevlileri Etik Kurulu

Kamu Görevlileri Etik Kurulu, 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile kurulmuştur.

Kamu tüzel kişiliği olmayan Kamu Görevlileri Etik Kurulu, biri Başkan olmak üzere 11 üyeden oluşur. Üyelerin seçilmesi ve ataması, Cumhurbaşkanı tarafından yapılmaktadır. Üyelerin görev süreleri 4 yıldır.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun yetki ve görevleri, 5176 sayılı Kanun'un “*Kurulun Görevleri*” başlıklı 3. maddesinde;

² Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

³ T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, s. 23.

Kurul, kamu görevlilerinin görevlerini yürütürken uymaları gereken etik davranış ilkelerini hazırlayacağı yönetmeliklerle belirlemek, etik davranış ilkelerinin ihlâl edildiği iddiasıyla re'sen veya yapılacak başvurular üzerine gerekli inceleme ve araştırmayı yaparak sonucu ilgili makamlara bildirmek, kamuda etik kültürünü yerleştirmek üzere çalışmalar yapmak veya yaptırmak ve bu konuda yapılacak çalışmalara destek olmakla görevli ve yetkilidir.

şeklinde belirtilmektedir.

Kanunun 3. maddesinde sayılan bu yetki ve görevlerin yanı sıra; hediye alma yasağının kapsamını belirlemek ve en az genel müdür veya eşiti seviyedeki üst düzey kamu görevlilerince alınan hediyelerin listesini gerektiğinde her takvim yılı sonunda bu görevlilerden istemek⁴, hangi unvanların genel müdür eşiti sayılacağını belirlemek⁵, gerektiği takdirde mal bildirimlerini incelemek⁶, 5176 sayılı Kanun kapsamındaki kuruluşlardan ve özel kuruluşlardan ilgili temsilcileri çağırıp bilgi almak⁷, görev ve yetkilerine de sahiptir.

Cumhurbaşkanı, TBMM üyeleri, Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Bakanlar, Türk Silahlı Kuvvetleri ve yargı mensupları ve üniversiteler; Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun yetki ve görev alanında değildir. Bu istisnayı, siyasi niteliği bulunan kimselerin etikten muaf tutulmasının tescili olarak, hukukun ve etiğin siyaseti değil, siyasetin hukuku ve etiği belirlemesinin bir göstergesi olarak değerlendirenler de bulunmaktadır⁸.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu, etik davranış ilkelerini belirleyerek kamudaki etik davranış sınırlarını çizer. Kurul, etik davranış ilkelerine uyulmasını ve toplumda etik kültürünün yaygınlaşmasını sağlayarak, kamudaki güven ortamını oluşturur.

⁴ 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun “*Hediye Alma, Menfaat Sağlama Yasağı*” başlıklı 29. maddesinin 2. fıkrası.

⁵ 5176 sayılı Kanunun “*Kurula veya yetkili disiplin kurullarına başvuru*” başlıklı 4. maddesinin 1. fıkrası.

⁶ 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nun “*Bildirimlerin gizliliği*” başlıklı 9. maddesinin 2. fıkrası.

⁷ 5176 sayılı Kanunun “*Bilgi ve belge istenmesi*” başlıklı 6. maddesinin 2. fıkrası.

⁸ **Esgün**, İ. Uğur, “*Siyaset ve Anayasal Yabancılaşma: Etik İlkelerin Türk Hukukuna Uyarlanması Problemi*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, sy. 105, 2013, s. 258.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu, kamudaki etik davranış kültürünün gelişmesi adına her yıl Kamu Görevlileri Etik Rehberi'ni yayımlar. Rehberde; etik davranış ilkelerinin tanımları yapılarak, hangi durumların etik davranış ihlaline sebebiyet verebileceği örneklerle anlatılır.

Etik Kurul aynı zamanda, kamu kurum ve kuruluşlarında görev alan her düzeyden kamu görevlilerine, etik davranış ilkeleri ve bu ilkelere doğan sorumlulukları konusunda bilgilendirmek adına çeşitli eğitimler düzenler⁹. Öğretmenler günü, yılbaşı gibi özel günlerde kamu görevlilerine verilebilecek hediyelere karşın ilke kararları yayımlar.

Etik kültürün yayılması adına, 25 Mayıs tarihi Etik Günü, 25-31 Mayıs tarihleri arası ise Etik Haftası olarak kabul edilmiştir¹⁰.

Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 23. maddesiyle, kamu görevlilerine, göreve başladıktan sonra bir ay içinde, etik sözleşme imzalama zorunluluğu getirilmiştir. Kamu görevlilerinin, Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nca hazırlanan yönetmeliklerle belirlenen etik davranış ilke ve değerlerine bağlı olarak görev yapmayı ve hizmet sunmayı taahhüt ettikleri etik sözleşme, kamu görevlilerinin özlük dosyalarına konulmaktadır.

5176 sayılı Kanun'da ve Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik'te belirtildiği üzere; kamu görevlilerinin etik davranış ilkelerine aykırı davranıp davranmadıklarına ilişkin inceleme ve araştırmaları, Etik Kurul re'sen yapabileceği gibi başvuru üzerine de yapabilmektedir. Başvurular, T.C vatandaşları ve hangi sebeple Türkiye'de bulunursa bulunsun yabancılar tarafından yapılabilir. Başvurular yazılı dilekçe, elektronik posta ve tutanağa geçirilen sözlü başvuru yollarıyla yapılabilir. Başvuruda bulunabilmek için menfaat koşulu aranmamaktadır. Kamu görevlilerini karalamak adına yapılan, haklı bir gerekçeye dayanmayan, yeterli bilgi ve belge sunulmamış başvurular ile başvuranın kim olduğunun tespit edilemediği başvurular dikkate alınmamaktadır.

⁹ T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, s. 84.

¹⁰ Özkal Sayan, s. 164.

Etik Kurul, başvuru hakkındaki inceleme ve araştırmalarını en geç üç ay içinde tamamlamak zorundadır. Etik Kurul'un almış olduğu kararlar, Başkan ve üyeler tarafından imzalandıktan sonra kesinleşir ve sonucu ilgililere ve Cumhurbaşkanlığı ile Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı'na yazılı olarak bildirilir.

5176 sayılı Kanunun 5. maddesinin 3. fıkrasındaki,

Kurul, başvuruya konu işlem veya eylemi gerçekleştiren kamu görevlisinin, etik davranış ilkelerine aykırı işlem veya eylemi olduğunu tespit etmesi ve bu kararın kesinleşmesi halinde, bu durumu Başbakanlık, Kurul kararı olarak Resmi Gazete aracılığıyla kamuoyuna duyurur. Ancak, Kurul kararlarının yargı tarafından iptali halinde Kurul, yargı kararını yerine getirir ve Resmi Gazetede yayımlar.

hükmü Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'ya aykırı bulunmuştur. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, hükmün, Anayasa'nın 7. ve 38. maddelerine aykırılığı iddiasıyla, dosyanın Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesini Danıştay'dan istemiştir.

Danıştay 5. Dairesi'ne göre; sorun teşkil etmekte olan durum, idari yargı yolunun açık olduğu belirtilen Etik Kurul kararlarının niteliğidir¹¹. Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun yetkisi; kamu görevlilerinin etik davranış ilkelerine aykırı işlem veya eylemleri olup olmadığını saptamakla sınırlıdır. Bu bakımdan Etik Kurul'un verdiği kararlar, yapısı ve içeriği itibarıyla tespit kararı niteliğindedir. Tespit kararı niteliğinde olan bu kararların, idari davaya konu olabilecek icrai işlem niteliğini taşıyamamaları nedeniyle iptal istemiyle açılacak davalarda idari yargı yerlerince 2577 sayılı Kanunun 14/3-d maddesi uyarınca incelenmeksizin ret kararları verilebileceği ve ayrıca kamu görevlisinin işleminin veya eyleminin suç olduğu henüz yargı yerlerince saptanmamış iken, hükmen kesinleşmiş bir suç mevcut değilken Etik Kurul tarafından verilen kararın Resmi Gazete'de yayımlanması, ilgili kamu görevlisinin Anayasa ile korunmuş kişilik haklarının ihlali anlamını taşımaktadır.

Anayasa Mahkemesi iptali istenen hükmü, Anayasa'nın 2. ve 17. maddeleri yönünden incelemiştir¹². Kararda; etik davranış ilkelerine aykırılığın suç olmadığı ve

¹¹ D5D, E. 2005/3140, K. 2007/98, KT. 01.06.2007.

¹² AyM, E. 2007/98, K. 2010/33, KT. 04.02.2010, RG. 18.05.2010, sy. 27585.

bu bakımdan kamu görevlisi hakkında verilen etik davranış ilkesinin ihlali kararının da ceza niteliğinde olmadığı; kararın, kamu görevlilerinin kendileri ve hiyerarşik üstlerine bildirilmesi ile yetinilmeyip, yargısal kesinlik kazanmadan Resmi Gazete ile kamuoyuna duyurulması ilgilinin suç niteliği taşımayan bir konuda herkese teşhiri anlamına gelmekte olduğu; bu durumun insan onuru ile kişinin maddi ve manevi varlığının önemli ölçüde zedelenmesine yol açtığı gerekçesiyle iptal edilmiştir.

Etik ihlal kararlarının Resmi Gazete’de yayımlanması yaptırımının yürürlükten kaldırılması ile Kamu Görevlileri Etik Kurulu kararlarının etik kültürün oluşmasındaki etkin ve caydırıcı olma rolü de ortadan kalkmıştır. Halbuki etik ihlal kararlarının yayımlanmasındaki amaç; etik dışı davranışların topluma gösterilmesi ve kamu görevlilerinin sorumluluklarını yerine getirilmesinin sağlanmasıdır. Kamu Görevlileri Etik Kurulu’nun toplamda 8 adet etik ihlal kararı Resmi Gazete’de yayınlanabilmiştir ve yayımlanan kararlar o dönemde kamuda ve toplumda büyük yankı uyandırmıştır¹³. Resmi Gazete’de yayınlanan kararlardan 3 tanesi hediye alma yasağının ihlaline ilişkin etik ihlal kararlarıdır.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu kararlarının Resmi Gazete’de yayınlanmasının yasaklanmasından sonra Etik Kurul, etik ihlal kararlarını isim, açık unvan ve yer belirtmeksizin Kurul’un resmi sitesinde yayımlamaya başlamıştır. Ancak o dönemdeki Karaman Belediye Başkanı, Kamu Görevlileri Etik Kurulu’nun kararı¹⁴ ile bu karara dayanılarak kendisi hakkında verilen kararın¹⁵ Kurul’un resmi sayfasında yayımlanmasına ilişkin, iptal istemiyle dava açmıştır. Danıştay 5. Daire kararında¹⁶, Ankara 2. İdare Mahkemesi’nin kararını¹⁷ onayarak, etik ihlal kararlarının Kurul’un resmi sitesinde yayınlanmasını hukuka ve usule uygun bulmuştur.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu, her yıl yayımladığı faaliyet raporlarıyla; yıl içinde yapılmış başvuruların adedi, başvuru yöntemleri, başvuru konuları, başvuruların unvanlara göre dağılımı, usule aykırılık nedeniyle reddedilen

¹³ Akdeniz, İbrahim, “Kamu Görevlileri Etik Kurulunu Yeniden Düşünmek”, Sayıştay Dergisi, Ekim- Aralık 2016, sy. 103, s. 70.

¹⁴ T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, 2011/14, KT. 11.02.2011.

¹⁵ T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, K. 2011/16, KT. 24.02.2011.

¹⁶ D5D, E. 2013/9515, K. 2014/4920, KT. 05.06.2014.

¹⁷ Ankara 2. İdare Mahkemesi, E. 2011/2244, K. 2012/2331, KT. 20.12.2012.

başvuruların nedenleri ve etik ihlal kararlarının ihlal edilen etik ilkelere göre dağılımı sonuçlarını bildirmektedir.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun kurulduğu tarihten, günümüze kadar olan dönemde, Kurul'un hediye alma yasağına ilişkin, üçü Resmi Gazete'de yayınlanmış toplam dört adet etik ihlal kararı bulunmaktadır. Hediye alma yasağı, Etik Kurul'un yayınlamakta olduğu istatistiklere, hakkındaki karar sayısının azlığı sebebiyle, yansımamaktadır.

Etik Kurul'a yapılan başvuruların yargı organlarınca incelenmemiş ve karara bağlanmamış olması gerekmektedir. Aksi halde Etik Kurul'daki işlemler durdurulmaktadır. Ancak Etik Kurul'un incelemelerinden sonra ceza ve disiplin kovuşturması yapılmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır.

2. HEDİYE ALMA YASAĞININ İHLAL EDİLMESİNİN SONUÇLARI

2.1. Genel Olarak

Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun, kamu görevlisinin etik davranış ilkelerine aykırı eylem ya da işlemine ilişkin kararının ilgili idareye iletilmesinden sonra idare, bu eylem ya da işlemin disiplin ve/veya ceza hukukunu ilgilendirdiğine karar verip, disiplin makamlarından işlem tesis edilmesini sağlayabileceği gibi, Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda da bulunabilecektir¹⁸.

2.2. Hediye Alma Yasağı ve Disiplin Sorumluluğu

Kamu görevlilerinin görev ve sorumlulukları ile disiplin kovuşturmasındaki güvencelerine ilişkin olan, Anayasa'nın 129/1 maddesine göre; *"Memurlar ve diğer kamu görevlileri Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdürler."* Kamu görevlilerinin uymakla mükellef oldukları, kendilerine yasaklanan durumlar, DMK'nın 26. ve 31. maddeleri arasında sayılmaktadır. Yasaklanan durumlardan biri olan hediye alma yasağının ihlal edilmesi halinde, ihlali gerçekleştiren kamu görevlisine birtakım yaptırımların uygulanması gerekmektedir.

¹⁸ AyM, E. 2007/98, K. 2010/33, KT. 4.2.2010, RG. 18.05.2010, sy. 27585.

Anayasamızın, suç ve cezalara ilişkin 38/9 maddesine göre; “İdare, kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz.” Bu hükme göre; kamu görevlilerine uygulanacak yaptırımların mahiyetinin; kamu görevlisini uyuracak, kamu görevlisinin ihlale sebebiyet veren davranışını tekrarlamasını engelleyecek boyutta olabileceği anlaşılmaktadır. Bu da kamu görevlisinin görevinden doğan haklarına yönelik kısıtlamalarla mümkün olabilecektir. Disiplin cezaları, sadece kamu hizmetinin iyi görülmesi amacını gütmektedir¹⁹.

DMK’nın “Disiplin amiri ve disiplin cezaları” başlıklı 124/2 maddesinde;

Kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacı ile kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve yönetmeliklerin Devlet memuru olarak emrettiği ödevleri yurt içinde veya dışında yerine getirmeyenlere, uyulmasını zorunlu kıldığı hususları yapmayanlara, yasakladığı işleri yapanlara durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre 125 inci maddede sıralanan disiplin cezalarından birisi verilir.

hükmü yer almaktadır. Maddeden anlaşılabacağı üzere; kamu görevlilerinin, mevzuatla kendilerine yasak edilen hususları gerçekleştirmeleri halinde, kamu hizmetini gereği gibi yerine getirebilmeleri adına, disiplin cezası uygulanacağı söylenmektedir. Anayasa’ya ve kanuna göre, kamu görevlisinin savunması alınmadan hakkında disiplin cezası verilemeyecektir.

Disiplin cezalarının çeşitleri ve ceza uygulanacak fiil ve haller, DMK’nın 125. maddesinde düzenlenmektedir. Devlet memurlarına uygulanacak disiplin cezaları sırasıyla; uyarma, kınama, aylıktan kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması ve devlet memurluğundan çıkarma olarak sayılmıştır.

Disiplin cezalarının uygulanması bakımından kanunilik ilkesi geçerlidir²⁰. Söz konusu disiplin cezalarının hangi fiil ve hallerde uygulanacağı DMK’da tek tek sayılmaktadır ancak hediye alma yasağının ihlal edilmesi halinde hangi disiplin cezasının uygulanacağı DMK md. 125’te sayılan, ceza uygulanacak fiil ve haller arasında yer almamaktadır. DMK’nun 125/4. maddesine göre; “Yukarıda sayılan ve

¹⁹ Adal, Hasan Şükrü, Kamu Personel İdaresi, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul 1968, s. 262; Aslan, s. 27.

²⁰ Kaya, Cemil, “Memur Disiplin Suç ve Cezalarına ve Disiplin Soruşturmasına Hakim Olan Temel İlkeler”, Amme İdaresi Dergisi, c. 38, 2005, sy. 2, s. 61-87.

disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hallere nitelik ve ağırlıkları itibariyle benzer eylemlerde bulunanlara da aynı neviden disiplin cezaları verilir.” Bu hüküm göz önünde bulundurulduğunda, hediye alma yasağının ihlali, 125. maddenin D fıkrasının c bendinde yer alan kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren hallerden biri olan, görevi ile ilgili olarak her ne şekilde olursa olsun çıkar sağlamak ibaresine dahil edilebilecektir^{21 22}.

Kademe ilerlemesinin durdurulması cezası, kamu görevlisinin yapmış olduğu hareketin mahiyetine göre, hak etmiş olduğu kademe ilerlemesinin, 1 ila 3 yıl arasında durdurulması şeklindedir. Yükselebilecekleri kadroların son kademelerinde bulunan kamu görevlilerine kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının verilmesi mümkün değildir. Bu bakımdan söz konusu kamu görevlilerine brüt aylıklarının ¼’ü ila ½’si oranında kesinti uygulanır.

DMK’nun 132/4. maddesine göre;

Kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile tecziye edilenler 10 yıl boyunca daire başkanı kadrolarına, daire başkanı kadrosunun dengi ve daha üstü kadrolara, bölge ve il teşkilatlarının en üst yönetici kadrolarına, düzenleyici ve denetleyici kurumların başkanlık ve üyeliklerine, vali ve büyükelçi kadrolarına atanamazlar.

DMK’daki düzenlemelere göre; kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını, kamu görevlisinin bağlı olduğu kurumdaki disiplin kurulunun kararı alındıktan sonra, atamaya yetkili amirler vermektedir. Eğer il disiplin kurullarının kararlarına dayanan hallerden biriye, ceza valiler tarafından verilmektedir. Kademe ilerlemesinin durdurulması cezasına karşı yüksek disiplin kuruluna itiraz edilebilir. İtirazın süresi, kararın ilgiliye tebliği tarihinden itibaren yedi gündür. Süresi içinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları kesinleşir. İtiraz mercileri, itiraz dilekçesi ile karar ve eklerinin kendilerine intikalinden itibaren otuz gün içinde kararlarını vermek zorundadır. İtirazın kabulü hâlinde, disiplin amirleri kararı gözden geçirerek kamu görevlisine

²¹ **Aslan**, Zehreddin/**Altındağ**, Halil, Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 71; **Ünal**, Ali, Eğitim Kurumlarında Adli ve İdari Soruşturma, Yargı Yayınevi, Ankara 2006, s. 173; **Aslan**, s. 76.

²² İstisna olarak; hediye alma yasağı, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Personel Yönetmeliği m. 98/t, Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü Personel Yönetmeliği m. 81/f hükümlerinde, aylıktan kesme cezası verilecek haller kapsamında sayılmaktadır.

verilen cezayı hafifletebilmekte veya tamamen kaldırabilmektedirler. Disiplin cezaları, icrai bir idari işlem olduklarından dolayı haklarında idari yargı yoluna başvurulabilmektedir. Nitekim bu durum Anayasa'nın 129. maddesinin 3. fıkrasında; *"Disiplin kararları yargı denetimi dışında bırakılamaz."* şeklinde hükme bağlanmıştır.

Disiplin cezaları verildiği tarihten itibaren hüküm ifade etmekte ve derhal uygulanmaktadır. İhlale sebebiyet veren fiil ve hallerin işlendiğinin öğrenildiği tarihten itibaren; bir ay içinde disiplin soruşturmasına başlanmadığı takdirde ve nihayet iki yıl içinde disiplin cezası verilmediği takdirde ceza verme yetkisi zamanaşımına uğramaktadır.

DMK, özel kanunların, disiplin suçları ve cezalarına ilişkin hükümleri ile disiplin cezası vermeye yetkili amir ve kurullarla ilgili hükümlerini saklı tutmaktadır. Özel kanunlarla anlatılmak istenen, kamu kurum ve kuruluşlarının kuruluş kanunlarının yanı sıra, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile bunların üst kuruluşlarını düzenleyen kanunları kapsamaktadır²³.

DMK'nın *"Cezai kovuşturma ile disiplin kovuşturmasının bir arada yürütülmesi"* başlıklı 131. maddesinin ilk iki fıkrasında; *"Aynı olaydan dolayı memur hakkında ceza mahkemesinde kovuşturmaya başlanmış olması, disiplin kovuşturmasını geciktiremez./ Memurun ceza kanununa göre mahkûm olması veya olmaması halleri, ayrıca disiplin cezasının uygulanmasına engel olamaz."* hükmü yer almaktadır. Bu düzenlemeye göre; etik davranış ihlaline sebep olan eylem veya işlem hem disiplin hem de ceza soruşturmasına sebebiyet verecek boyuttaysa, her iki soruşturma da birbirinden bağımsız olarak yürütülebilecektir. Kamu görevlisinin ceza kovuşturmasından ceza alması veyahut delil yetersizliği nedeniyle beraat etmesi hallerinin varlığı disiplin soruşturmasına engel teşkil etmeyecektir²⁴. Ancak ceza yargılaması sonunda söz konusu eylem veya işlemle kamu görevlisi arasında bir bağ

²³ **Livanelioğlu, Ömer Asım**, Memur Disiplin Hukuku, Türk Hukuk Enstitüsü Yayınları, 2. B., Ankara 2003, s. 17.

²⁴ *"Ceza davası sonucu davacı hakkında verilen beraat kararının delil yetersizliğine dayandırılması karşısında, anılan beraat kararı disiplin hukuku yönünden bağlayıcı bulunmamaktadır. Dava konusu olayın disiplin hukuku açısından soruşturma dosyasında mevcut bilgilere göre değerlendirilmesi gerekmektedir."*D10D, E. 1987/1637, K. 1989/1877, KT. 26.10.1989.

olmadığı anlaşırsa ve kamu görevlisinin suçsuzluğu anlaşırsa o zaman o eylem veya işlemten dolayı disiplin cezası verilemez²⁵.

2.3. Hediye Alma Yasağı ve Cezai Sorumluluk

2.3.1. Genel Olarak

Kamu görevlileri hakkında uygulanan hediye alma yasağı, Türk Ceza Kanununda sayılan, kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı olan suçlar arasında yer almamaktadır.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun hediye alma yasağını ihlal eden kamu görevlisi hakkındaki kararının kendisine bildirilmesinden sonra idarenin, kamu görevlisinin ihlale sebebiyet veren davranışının mahiyetine karar vermesi gerekmektedir. İdare bu davranışın, salt hediye alma yasağını ihlal eden disiplin soruşturmasını gerektiren bir eylem olduğu yönünde karar verebileceği gibi, bunu aşan bir eylem olduğu yönünde de kanaat getirebilir.

2.3.1.1. Hediye Alma Yasağı Rüşvet Suçu Sayılabilir Mi?

Rüşvet kavramı sözlükte, *“yaptırılmak istenen bir işte yasa dışı kolaylık ve çabukluk sağlanması için bir kimseye mal veya para olarak sağlanan çıkar”*²⁶ olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere rüşvet; bir kimsenin, herhangi bir işi yaptırmak için, işi yapacak olan kişiye menfaat sağlaması şeklinde görülmektedir.

Ceza hukuku kapsamındaki haliyle rüşvet suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun dördüncü kısmının, *“Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar”* başlıklı birinci bölümünde düzenlenmektedir. TCK m. 252'deki düzenlemeye göre; *“Görevinin ifasıyla ilgili bir işi yapması veya yapmaması için, doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, bir kamu görevlisine veya göstereceği bir başka kişiye menfaat sağlayan kişi, dört yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”* Bu maddeye göre rüşvet; kamu görevlisinin, görevinin ifasıyla ilgili bir işi yapması veya

²⁵ Odyakmaz, Zehra/Kaymak, Ümit/Ercan, İsmail, Anayasa Hukuku İdare Hukuku, İkinci sayfa Basım Yayın Dağıtım, 12. B., 2011, s. 407; Onar, s. 1190.

²⁶ Türk Dil Kurumu,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a15b7885d4636.42185457, Çevrimiçi 22.11.2017.

yapmaması için, doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, menfaat sağlaması şeklinde görülmektedir. Rüşvet kavramından farklı olarak rüşvet suçunun taraflarından birinin kamu görevlisi olması zorunludur.

Maddenin gerekçesinde; *“kamu hizmetlerinin gerek eşitlik gerek liyakatlilik açısından adalet ilkelerine uygun yürütüldüğü, kamu görevlilerinin rüşvet kabul etmez ve “satın alınamaz” oldukları hususunda toplumda hâkim olan güvenin, inancın sarsılmaması gerekir. Rüşvete ilişkin suç tanımı, bu güveni korumayı amaçlamıştır.”* denilerek rüşvet suçu ile korunan hukuki değer belirtilmiştir.

Kamu görevlisinden yapması istenen yolsuz işlem, rüşvet karşılığında çabuklaştırıcı ve çarpıtıcı bir işlem halini almaktadır. Yasal düzenlemeye uygun bir kamu işlemi rüşvet karşılığında çabuklaştırılabileceği gibi, yasal düzenlemeye uygun olmayan bir kamu işlemi de yaptırılabilir²⁷.

Memurun sağlayacağı kanuna aykırı bazı menfaatler karşılığında, görevini tarafsız bir şekilde yapmaması yani rüşvet anlaşmasında bulunduğu kişiye özel muamelede bulunması, ona öncelik tanınması ve birtakım çıkarlar sağlaması kamu görev ve hizmetlerinin tarafsız ve objektif bir şekilde yerine getirildiğine olan güvenin sarsılmasına neden olmaktadır²⁸.

Rüşvet suçu, kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine olan saygınlığını korumak adına düzenlenmiştir. Hediye alma yasağı da aynı hukuki değeri korumayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan hediye alma yasağı, halk arasında rüşvet suçu ile sıklıkla karıştırılmaktadır.

Rüşvet suçu, 5237 sayılı TCK’nın aksine, mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanununda rüşvet alma ve rüşvet verme şeklinde ayrı maddelerde düzenlenmekteydi. Rüşvet suçunun konusu yürürlükteki kanunda açıkça belirtilmese de 765 sayılı TCK md. 211’de;

Kanunen ve nizamen yapmaya mecbur olduğu şeyi yapmak veya yapmamak için aldıkları ve başkalarına aldındıkları para ve hediye namıyla aldıkları eşya ve her ne

²⁷ **Berkman**, A. Ümit, Az Gelişmiş Ülkelerde Kamu Yönetiminde Yolsuzluk ve Rüşvet, Türkiye ve Orta Doğu Amme idaresi Enstitüsü Yayınları, No: 203, Ankara 1983, s. 35-36.

²⁸ **Erman**, Sahir /**Özek**, Çetin, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar, Işık Matbaacılık, 1. B. , İstanbul 1992, s. 90.

suretle olursa olsun temin ettikleri sair menfaatler rüşvet olduğu gibi bu maksada mebni az veya çok bahaya alıp sattıkları ve ihale eyledikleri mal ve mülklerin hakiki kıymetiyle verilip alınan bedel arasındaki fahiş fark.

olarak belirtilmiştir.

Düzenlemede rüşvet suçunun konusu kapsamında hediye namına alınan eşyadan bahsedilmektedir. Ancak burada bahsedilmekte olan hediye, belirli bir işin yapılması yahut yapılmaması amacıyla alınan hediyelerdir. Herhangi bir beklenti olmaksızın, kamu görevlisine hediye sunulması durumunda menfaat sağlama amacı gerçekleşmediğinden, rüşvet suçunun oluştuğundan söz edilemez²⁹.

Hediye alma yasağı kapsamında değerlendirilen durumlarda, hediye veren tarafın, hediye vermesi halinde kendisine menfaat sağlanacağı yönünde bir beklentisi olabileceği gibi, her zaman böyle bir niyet taşıması gerekmemektedir. Hediye veren kişi, kamu görevlisiyle daha sonra da iş ilişkisinde bulunabileceği için yakınlık kurma amacıyla hediye veriyor ve kamu görevlisi de bunu yapılması muhtemel işin karşılığı olarak görüp kabul ediyorsa ve hediye verenin değeri rüşvet suçunun haksızlık içeriğine uygunsa rüşvet suçu oluşabilecektir³⁰. Rüşvet suçunda ise her zaman, kamu görevlisinin tarafsızlığını ve kararlarını etkilemek, menfaat sağlamak amacı bulunmaktadır.

Rüşvet suçunun oluşabilmesi için, menfaat sağlayan kişi ile kamu görevlisi arasında rüşvet anlaşması yapılmış olması gerekmektedir. Anlaşma, kamu görevlisi ile menfaat beklentisi olan kişinin, kamu görevinin ifasıyla ilgili bir işin yapılıp yapılmayacağı yönündeki, karşılıklı, serbest ve özgür irade beyanlarının uyuşması ile kurulmaktadır³¹. Rüşvet anlaşmasının geçerli olması herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Anlaşma; doğrudan, sarıh bir beyanla yazılı olabileceği gibi dolaylı bir şekilde örtülü bir beyanla veya sözlü de yapılabilir³². Hukuk düzeni tarafından

²⁹ **Özgenç**, İzzet, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, Seçkin Yayıncılık, 1. B. , Ankara 2002, s. 196; **Özbek**, Veli Özer/**Kanbur**, Mehmet Nihat/**Doğan**, Koray/**Bacaksız**, Pınar/**Tepe**, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 9. B., Ankara 2015, s. 1052.

³⁰ **Özbek vd.**, s. 1052-1053.

³¹ **Özbek vd.**, s. 1043; **Tezcan**, Durmuş /**Erdem**, Mustafa Ruhan /**Önok**, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 15. B, Ankara 2017, s. 1118; **Erman/Özek**, s. 96; **Çakır**, Murat, Türk Ceza Hukukunda Rüşvet Suçu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 47.

³² **Özbek vd.**, s. 1043; **Erman/Özek**, s. 96; **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 1119.

korunmayan rüşvet anlaşması, hediye alma yasağı ile rüşvet suçu arasındaki en önemli farkı oluşturmaktadır. Çünkü herhangi bir rüşvet anlaşmasına konu olmayan menfaatler rüşvet suçunu oluşturmaz³³. Yapılan işten duyulan memnuniyet için sağlanan menfaatler hediye alma yasağı kapsamında incelenecektir. Örneğin; bir öğretmenin, iki dersi zayıf olan öğrencisinin velisinden, sınıfı geçmesi karşılığında para istemesi³⁴ rüşvet suçu iken; bir velinin, çocuğunun anaokulunu bitirmesiyle birlikte, bu süreçte çocuğuna şefkatli davranan öğretmene son model bir otomobil hediye etmesi³⁵ hediye alma yasağı kapsamında değerlendirilecektir.

Yapılan anlaşmayla, rüşvet alan kamu görevlisi, görevinin ifasıyla ilgili bir işi yapması veya yapmaması; rüşvet veren kişi ise kamu görevlisine veya kamu görevlisinin göstereceği başka bir kişiye menfaat sağlayacağı yönünde taahhütte bulunmaktadırlar. TCK'nın 252/3. maddesinde *“Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması halinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.”* şeklinde bir düzenleme yer almaktadır. Düzenlemeye göre, rüşvet anlaşması sonrasında tarafların karşılıklı olarak vermiş oldukları taahhütleri yerine getirmeleri suçun oluşmasında önem teşkil etmemektedir. Anlaşmanın, en geç görevin ifasıyla ilgili işin yapılması yahut yapılmaması anına kadar gerçekleşmiş olması gerekir³⁶. Bir kişinin yapılan işten memnuniyetini göstermek için kamu görevlisine belli bir menfaat temin etmesi durumunda önceden anlaşma olmadığı için rüşvet suçu oluşmayacaktır³⁷. Bu durum hediye alma yasağı kapsamında değerlendirilecektir. Hediye alma yasağında kamu görevlisi hediye aldığında, hediye veren tarafa, menfaat sağlama konusunda herhangi bir taahhütte bulunmamaktadır. Ancak alınan hediye yahut sağlanan menfaat, kamu görevlisinin görevinin gereklerini yerine getirirken tarafsızlığını engelleyecek mahiyette olabilecektir.

³³ **Malkoç, İsmail/Güler, Mahmut, Öğreti Uygulama Mevzuat Eşliğinde Zimmet, İrtikap, Rüşvet ve Başlıca Memur Suçları, 1993, s. 151.**

³⁴ <http://arsiv.sabah.com.tr/2008/06/13/haber,FFA27FC9168948B9ACD9C0EAEAAEE3AF.html>, Çevrimiçi 27.11.2017.

³⁵ <http://www.hukukihaber.net/dunyadan/anaokulunu-bitirme-hediyesi-mercedes-h76476.html>, Çevrimiçi 27.11.2017.

³⁶ **Özbek vd., s. 1044.**

³⁷ **Çakır, s. 47.**

Hediyeyi kabul eden kamu görevlisinin, hediyeyi veren tarafa menfaat sağlama ihtimali bulunmaktadır. Rüşvette ise kamu görevlisinin anlaştığı kimseye menfaat sağlaması kesindir.

Rüşvet suçunun oluşabilmesi için, kişi tarafından kamu görevlisine veya kamu görevlisi tarafından kişiye, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak bir teklif yapılması gerekir. Rüşvet suçunda, yarar sağlanması yönünde bir anlaşmanın bulunması koşuluyla, ilk teklifin kamu görevlisinden veya karşı taraftan gelmiş olması suçun oluşması bakımından önem taşımamaktadır³⁸. Taraflardan her ikisinin de süreci başlatması mümkündür. Hatta taraflar dışında bir üçüncü kişinin aracılığıyla da teklif sağlanabilir ve rüşvet suçunun oluşum süreci bu sayede başlayabilir. Hediye alma yasağında ise hediyeyi veren taraf süreci başlatmaktadır.

2.3.1.2. Hediye Alma Yasağı İrtikap Suçu Sayılabilir Mi?

İrtikap suçu, tıpkı rüşvet suçu gibi “*Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar*” başlığı altında düzenlenmektedir. TCK m. 250’ye göre;

Görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi icbar eden kamu görevlisi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kamu görevlisinin haksız tutum ve davranışları karşısında, kişinin haklı bir işinin gereği gibi, hiç veya en azından vaktinde görülmeyeceği endişesiyle, kendisini mecbur hissederek, kamu görevlisine veya yönlendireceği kişiye menfaat temin etmiş olması halinde, icbarın varlığı kabul edilir./ Görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi ikna eden kamu görevlisi, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

İrtikap suçu, kamu görevlisinin bulunduğu konum itibarıyla yapması gereken bir işi ancak karşı taraftan sağlayacağı menfaate binaen yapması halinde oluşmaktadır. Karşı tarafın kamu görevlisine yahut onun belirleyeceği üçüncü kişiye sağlayacağı menfaat, kamu görevlisinin görevini yerine getirmeyeceği ya da getirecekse de vaktinde olmayacağı yönündeki inançtan dolayıdır. Burada rüşvet suçundaki gibi her

³⁸ Tezcan/Erdem/Önok, s. 1119; Özgenç, s. 198.

iki tarafın karşılıklı anlaşmaları söz konusu değilken, kamu görevlisinin yapmış olduğu icbar, hile ve ikna mevcuttur ve bu tutum karşısında kişi karşı tarafa menfaat sağlama konusunda kendisini mecbur hissetmektedir.

Kamu görevlileri yürüttükleri görevle ilgili bir iş, hizmet veya menfaat ilişkisi olan gerçek veya tüzel kişilerden kendileri, yakınları veya üçüncü kişi veya kuruluşlar için doğrudan doğruya veya aracı eliyle herhangi bir hediye alamazlar ve menfaat sağlayamazlar³⁹. Hediye alma yasağı kapsamında değerlendirilen durumlarda kamu görevlisi görevini yerine getirebilmesi için herhangi bir menfaat talebinde bulunmamaktadır. Hediye veren taraf ise, herhangi bir beklentisi olmaksızın, yapılan işten duyduğu memnuniyetin bir göstergesi olarak hediye vermektedir. Böyle bir hediye varlığı halinde, kamu görevlisinin daha sonraki görevlerini yerine getirirken tarafsızlığını kaybetmemesi ve alacağı kararları etkilememesi ve herkese karşı eşit muamelede bulunabilmesi bakımından bu durum yasaklanmaktadır. İrtikap suçunda ise kamu görevlisi, görevini eksiksiz ve zamanında yerine getirebilmesi için, icbar, hile ve ikna yoluyla karşısındaki kişiden menfaat beklemektedir. Menfaati sağlayan kişi ise kendisini buna mecbur hissetmektedir. Örneğin; derhal ameliyat etmesi gereken hastasının yakınlarından para isteyen ve verilmezse ameliyatı yapmayacağını söyleyen doktorun hareketi irtikap suçu⁴⁰, ameliyatın sonrasında hasta yakınlarının, ameliyatın iyi geçmesinden duydukları memnuniyeti göstermek için kurban kesmeleri ve kurban etini doktora vermeleri hediye alma yasağı kapsamında değerlendirilecektir.

Hediye alma yasağında süreci hediye veren taraf başlatmaktadır. İrtikap suçunda ise kamu görevlisi, kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına yönelik icbar eden, hileli ve ikna edici davranışlarda bulunarak süreci başlatan taraf olmaktadır.

Kamu görevlisi hediye alma yasağında, alınan hediyeden dolayı karşı tarafa menfaat sağlayacağı konusunda herhangi bir taahhütte bulunmaz. Böyle bir durumun gerçekleşmesi muhtemeldir. İrtikap suçunda ise, kamu görevlisi, kendisine veya

³⁹ T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, s. 64.

⁴⁰ Açıkgöz, Ali Nevzat, Gerekçeli- Karşılaştırmalı ve Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu, Van 2005, s. 506, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/187.doc>, Çevrimiçi 27.11.2017.

başkasına yarar sağlanması halinde, görevini eksiksiz ve zamanında yerine getireceği şeklinde yarar vaadinde bulunmaktadır.

2.3.1.3. Hediye Alma Yasağı Zimmet Suçu Sayılabilir Mi?

Zimmet suçu, rüşvet ve irtikap suçlarıyla aynı başlık altında düzenlenmiştir. TCK m. 247'ye göre, *“Görevi nedeniyle zilyedliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”* Maddenin gerekçesinde, kamu görevlisinin kendisine görevi dolayısıyla zilyetliği devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu mallar üzerinde ancak görevinin gerektirdiği şekilde tasarrufta bulunabileceği söylenmektedir. Kamu görevlisinin bu mallar üzerinde görevinin gerekleriyle bağdaşmayan bir surette tasarrufta bulunması, bu malları kendisinin veya başkasının zimmetine geçirmesi suç olarak tanımlanmıştır. Mal üzerinde malikmiş gibi tasarrufta bulunulması, malın amacı dışında kullanılması halinde suçun varlığından söz edilebilmektedir.

Hediyeler daha ziyade duygusal yakınlığı olan kişiler tarafından birbirlerine verilmektedir. Hediye vermekle, kişiler arasında yakınlık tesis edilmeye çalışılması ve bu bağın sağlamlaşması amaçlanmaktadır⁴¹. Bu sebepten kamu görevlilerinin hediye almaktan kaçınmaları gerekmektedir. Hediye alma yasağı kapsamında tartışma konusu olabilecek nitelikteki hediyeler, kişilerin, kamu görevlisinin görevini yerine getirmesi halinde, duydukları memnuniyetin birer göstergesidir. Kamu görevlilerinin uymaları gereken etik davranış ilkeleri arasında yer alan nezaket ve saygıdan ötürü, verilen hediyeleri bazı durumlarda kabul ettikleri görülmektedir. 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun 3. maddesinde, kamu görevlilerinin hediye almaları hakkında düzenleme yer almaktadır. Düzenlemeye göre, kamu görevlileri, yabancı devlet veya kuruluşlardan belirli şartların oluşması halinde hediye alabileceklerdir. Bu şartlar; hediyelerin, milletlerarası protokol, mücamele veya nezaket kaideleri uyarınca verilen ve kamu görevlisinin on aylık net asgari ücret tutarını aşmayan hediyeler olmasıdır. Bu tutarı aşan hediyelerin ise, kamu görevlileri

⁴¹ Akalan, Abdullah Recai , “ Kamu Görevlilerine Verilen Hediyeler ve Yolsuzluk İlişkisi”, İdarecinin Sesi Dergisi, Mayıs- Haziran 2006, sy. 116, <http://abdullahakalan.blogcu.com/kamu-gorevlilerine-verilen-hediyeler-ve-yolsuzluk-iliskisi/6902294>, Çevrimiçi 22.11.2017.

tarafından, kendi kurumlarına bir ay içinde teslim edilmesi zorunludur⁴². Bu durum kamu görevlilerine uygulanan hediye alma yasağının istisnasını oluşturmaktadır.

Zimmet suçu ile korunan hukuki değer, kamu görevlilerine karşı duyulan güvenin korunması gereği ve kamu görevlilerinin devlete karşı sahip oldukları sadakat yükümlülüklerine uygun hareket etmelerini sağlamaktır⁴³. Hediye alma yasağı ile zimmet suçu, korudukları hukuki değer aynı olması dışında bir benzerlik göstermemektedir. Ancak kamu görevlilerine uygulanan hediye alma yasağının istisnasını oluşturan bazı hediyelerin kamu görevlileri tarafından kabul edilmesi halinde zimmet suçunun gerçekleşebilme ihtimali mevcuttur. Milletlerarası protokol, mücamele veya nezaket kaideleri uyarınca verilen ve kamu görevlisinin on aylık net asgari ücret tutarını aşmayan hediyeler, kamu görevlilerinin şahsına değil, makamına verilmektedir. Bu bakımdan, bu neviden hediyeleri kabul eden kamu görevlilerinin görev sürelerinin bitmesi durumunda söz konusu hediyeleri iade etmeleri gerekmektedir. İade etmemeleri halinde ise zimmet suçunun varlığından söz edilebilecektir. Aynı şekilde on aylık net asgari ücret tutarını aşan ve kendi kurumlarına teslim etmek zorunda oldukları hediyeleri bu kurumlara teslim etmemeleri halindeyse yine zimmet suçunun oluşması mümkündür.

2.3.1.4. Değerlendirme

Hediye alma yasağı, TCK'da sayılan kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı suçlar arasında sayılmamıştır. Bu bakımdan hediye alma yasağını ihlal eden eylemin disiplin suçu oluşturacağı söylenebilir.

Hediyenin kamu görevlisine verilisindeki amaç; kamu görevlisi ile hediye veren kimse arasındaki hediyeyle ilişkin bu süreci kimin başlattığı ve kamu görevlisinin menfaat sağlamaya ilişkin bir taahhütte bulunmadığı göz önünde bulundurulduğunda, hediye alma yasağının ihlalinin TCK kapsamında bir suç sayılamayacağı aşıkardır.

Ancak kamu hizmetinden yararlanan kimseler, hediye vermeyi rüşvetin hafifletilmiş hali gibi düşünerek, hediye veriyorlar ise rüşvet suçundan; kamu

⁴² 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nun 3. maddesine ilişkin açıklamalara, tezin ikinci bölümünde değinilmektedir.

⁴³ **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 1063.

görevlisinin, çalıştığı kuruma iade etmesi gereken hediyeleri iadede kaçınması halinde ise zimmet suçunun varlığından söz edilecektir.

2.3.2. Kamu Görevlisi Hakkında Ceza Kovuşturması Yapılması

2.3.2.1 Genel Olarak

Kamu Görevlileri Etik Kurulu kararının ilgili idareye iletilmesinin ardından, idare, kamu görevlisinin ihlale sebebiyet veren eylem veya işleminin ceza soruşturması kapsamında değerlendirilmesi gerekeceği kararına varabilecektir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda kamu görevlisinin hangi kanun kapsamında ceza kovuşturmasına tabii olacağını değerlendirmek gerekmektedir.

Kamu görevlilerinin suç işlemleri halinde haklarında yapılacak ceza kovuşturmaları; genel kurallara göre, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununa göre ve 4483 sayılı Memurların ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre olmak üzere üç şekilde yapılabilmektedir.

Genel kurallara göre ceza kovuşturması yapılabilmesi için, kamu görevlilerinin, kamu görevlisi sıfatıyla ilgisi olmayan, herhangi bir kişi gibi suç işlemiş olmaları gerekmektedir⁴⁴. Hediye alma yasağını ihlal eden davranışın, kişinin kamu görevlisi olması sebebiyle gerçekleştiği düşünüldüğünde, bu kişiler hakkında yapılacak ceza kovuşturması, genel hükümlere göre yapılmayacaktır.

Ceza kovuşturmasına sebebiyet veren eylem veya işlemin, kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilmesi halinde yani şüpheli veya sanığın kamu görevlisi olması halinde soruşturma, kural olarak 4483 sayılı Kanuna göre yapılmaktadır. 4483 sayılı Kanun kapsamına girmeyen kamu görevlileri hakkında ise 3628 sayılı Kanun hükümleri uygulanacaktır.

⁴⁴ Akylmaz/Sezginer/Kaya, s. 778.

2.3.2.2. Ceza Kovuşturmasının 3628 Sayılı Kanuna Göre Yapılması

3628 sayılı Kanun'un uygulama alanına ilişkin olarak, Kanun'un 17. maddesinde;

Bu Kanunda ve 18.6.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununda yazılı suçlarla, irtikâp, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmî ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarından veya bu suçlara iştirak etmekten sanık olanlar hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz./ Yukarıdaki fıkra hükmü müsteşarlar⁴⁵, valiler ve kaymakamlar hakkında uygulanamaz./ Görevleri veya sıfatları sebebi ile özel soruşturma ve kovuşturma usulüne tabi olan sanıklarla ilgili kanun hükümleri saklıdır.

Vali ve kaymakamlar haricindeki kamu görevlileri, madde metninde sayılmakta olan suçları işlemeleri halinde, 3628 sayılı Kanun'a tabi tutulacaklardır.

Cumhuriyet Savcısı bu suçların işlendiğini öğrendiğinde, idareden izin almaksızın, sanıklar hakkında, doğrudan doğruya ve bizzat soruşturma başlatmakta ve durumu atamaya yetkili amire bildirmektedir⁴⁶.

Mal bildirimini vermek zorunda olan kişiler⁴⁷, mal bildiriminin konusu⁴⁸ ve ne zaman yapılması gerektiği⁴⁹ ile mal bildiriminin verileceği mercilere⁵⁰ ilişkin düzenlemeler 3628 sayılı Kanun'da yer almaktadır.

Daha önce bahsetmiş olduğumuz, 3628 sayılı Kanun'un "*Hediye*" başlıklı 3. maddesine göre; bu kanun kapsamındaki kamu görevlileri, milletlerarası protokol, mücamele veya nezaket kaideleri uyarınca veya diğer herhangi bir sebeple, yabancı

⁴⁵ Kanunda Müsteşarlar ibaresi yer almakla birlikte, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile Bakanlıklar ve kamu kurumlarındaki müsteşarlık ve müsteşar yardımcılığı sistemine son verilmiş müsteşarlık diye teşkilatlanan kamu kurumları "Başkanlık" olarak değiştirilmiştir.

⁴⁶ Akylmaz/Sezginer/Kaya, s. 778.

⁴⁷ "Mal bildiriminde bulunacaklar" başlıklı 2. madde

⁴⁸ "Bildirimlerin konusu" başlıklı 5. madde

⁴⁹ "Bildirim zamanı" başlıklı 6. madde

⁵⁰ "Bildirimlerin verileceği merciler" başlıklı 8. madde

devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzelkişiliklerinden, Türk uyruğunda olmayan herhangi bir özel veya tüzelkişi veya kuruluşan; aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumlarına teslim etmek zorundadırlar. Yabancı devlet adamları ve milletlerarası kuruluş temsilcileri tarafından verilen imzalı hatıra fotoğraflarının çerçeveleri bu madde hükümlerine dahil edilmemektedir.

Burada bahsi geçen, kamu görevlilerinin, aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumlarına teslim etme zorunluluğunu yerine getirmemeler halinde hangi yaptırımlara tabii tutulacakları hususu merak konusudur.

3628 sayılı Kanun'a göre, mal bildirimine ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmeyen kamu görevlilerine, suçun boyutuna göre hapis cezası veya para cezası verilebilmektedir. Kamu görevlilerinin bu kanun kapsamında işleyebilecekleri suçlar; gerekli şart ve zamanlarda mal bildiriminde bulunulmaması, mal bildiriminde gizlilik prensibine uyulmaması, gerçeğe aykırı beyanda bulunma, haksız mal edinme, haksız edinilen malın kaçırılması veya gizlenmesi, soruşturmaya yetkili kişi ve mercilerce istenilen bilgileri verme yükümlülüğünün yerine getirilmemesidir⁵¹.

Burada bahsedilen haksız mal edinme, 3628 sayılı Kanun'un 4. maddesinde;

Kanuna veya genel ahlaka uygun olarak sağlandığı ispat edilmeyen mallar veya ilgilinin sosyal yaşantısı bakımından geliriyle uygun olduğu kabul edilemeyecek harcamalar şeklinde ortaya çıkan artışlar, bu Kanunun uygulanmasında haksız mal edinme sayılır.

şeklinde belirtilmiştir.

Kamu görevlilerinin aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı kendi kurumlarına teslim etmemeleri halinde haksız mal edinmeden söz edilmektedir. Haksız edinilmiş malların 3628 sayılı Kanun'un 14. maddesine göre, zoralımına hükmolunur. Bu malların elde

⁵¹ Arıca, Mehmet Nadir, Kamu Görevlileri Soruşturma Rehberi, c. 2, Ankara 2006, s. 917-922.

edilememesi veya bir malın tümünün haksız mal edinme konusu teşkil etmemesi sebepleri ile zorlamanın mümkün olmadığı hallerde haksız edinilen değere eşit bedelinin Hazineye ödenmesine karar verilir. Bu bedel, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil olunur.

Aynı zamanda bu durumun, zimmet suçuna ilişkin hükümler çerçevesinde de değerlendirilmesi ve bu hükümlere göre yaptırım uygulanması gerekmektedir.

2.3.2.3. Ceza Kovuşturmasının 4483 Sayılı Kanuna Göre Yapılması

4483 sayılı Kanun'un 2/1. maddesinde; *“Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında uygulanır.”* denilerek Kanun'un kapsamı belirlenmiştir. Kanun, kamu görevlilerinin, görevlerinden doğan ve görevleri sebebiyle işledikleri suçları kapsamına almışken, kamu görevlilerinin görev sırasında işledikleri suçları kapsam dışında bırakmaktadır⁵².

Anayasamızın 129. maddesinin son fıkrasına göre; *“Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır.”* Kamu görevlileri hakkında ceza kovuşturulmasına başlanılmadan önce idarenin izninin alınmasındaki nedenler, kamu hizmetlerinin aksamasının önüne geçebilmek, kamu otoritesine olan saygınlığın azalmasını engellemek ve kamu görevlilerinin haklarında asılsız isnat ve iftiraların ortaya atılmasının önüne geçebilmektir⁵³. Kamu görevlilerine hangi idari merciin izin vereceği, 4483 sayılı Kanun'un *“İzin vermeye yetkili merciler”* başlıklı 3. maddesinde düzenlenmektedir.

⁵² Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s. 779; Giritli vd., s. 752; Yıldırım vd., s. 435; Çağlayan, Ramazan, *“Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına İlişkin 4483 Sayılı Kanunun Hakkında Bir Değerlendirme”*, Kamu Personeli Sorunları İdare Hukuku Sempozyumu Eskişehir 4- 5 Nisan 2003, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1599, Hukuk Fakültesi Yayınları No: 8, Eskişehir 2004, s. 138; Kınalıtaş, Vahit/Aslan, Fethi, *Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hukuku*, Türkiye Kamu-Sen, Ankara 2003, s. 11.

⁵³ Karakaş, Fatma, *Memur Yargılama Hukuku ve Uygulaması*, Legal Yayıncılık, 1. B., İstanbul 2002, s.75.

4483 sayılı Kanun'un ceza kovuşturması sürecine ilişkin hükümlerine göre öncelikle; İzin vermeye yetkili merci, Kanun kapsamına giren bir suç işlendiğini bizzat veya ihbar ve şikayet üzerine öğrendiğinde bir ön inceleme başlatmaktadır. Ön inceleme, izin vermeye yetkili mercii tarafından bizzat yapılabileceği gibi, görevlendireceği bir veya birkaç denetim elemanı veya hakkında inceleme yapılan kamu görevlisinin üstü konumundaki biri veya birkaçı eliyle de yapılabilmektedir. İnceleme yapacak kişilerin, izin vermeye yetkili merciiin bulunduğu kamu kurum veya kuruluşunun içerisinde belirlenmesi gerekmektedir.

Ön inceleme sonucundaki görüşleri içeren bir rapor hazırlanarak, izin vermeye yetkili mercie bildirilmektedir. Yetkili mercii bu rapor üzerine soruşturmaya izni verilmesine ve yahut verilmemesine karar verebilmektedir. Yetkili mercii, soruşturma izni konusundaki kararını suçun öğrenilmesinden itibaren ön inceleme dahil en geç otuz gün içinde vermektedir. Bu süre, zorunlu hallerde on beş günü geçmemek üzere bir defa uzatılabilmektedir. Yetkili mercii, soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine ilişkin kararını, Cumhuriyet başsavcılığına, hakkında inceleme yapılan kamu görevlisine ve varsa şikayetçiye bildirmektedir. Soruşturma izni verilmesine ilişkin karara karşı hakkında inceleme yapılan kamu görevlisi; soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı ise Cumhuriyet başsavcılığı veya şikayetçi itiraz yoluna başvurabilmektedir. İtirazın, yetkili merciiin kararının tebliğinden itibaren on günlük süre içinde yapılması gerekmektedir. Soruşturma izninin itiraz edilmeden veya itirazın reddi sonunda kesinleşmesi ya da soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı yapılan itirazın kabulü üzerine dosya, derhal yetkili ve görevli Cumhuriyet başsavcılığına⁵⁴ gönderilmekte ve hazırlık soruşturmasına başlanmaktadır. Yargılama sonucunda kamu görevlileri hakkındaki ihbar ve şikayetlerin, kamu görevlisini mağdur etmek amacıyla yapılmış haksız isnatlar olduğu anlaşıldığında, ihbar ve şikayette bulunan kişiler hakkında yetkili ve görevli Cumhuriyet başsavcılığınca re'sen soruşturmaya geçilmektedir. Kamu görevlilerinin bu hallerde kamu davası açılması için Cumhuriyet başsavcılığına başvurma ve haksız isnatta bulunanlar hakkında genel hükümlere göre tazminat davası açma hakları saklıdır.

⁵⁴ 4483 Sayılı Kanunun “Hazırlık Soruşturmasını Yapacak Merciiiler” başlıklı 12. maddesinde sayılmaktadır.

4483 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 2. fıkrasına göre; *“Görevleri ve sıfatları sebebiyle özel soruşturma ve kovuşturma usullerine tabi olanlara ilişkin kanun hükümleri ile suçun niteliği yönünden kanunlarda gösterilen soruşturma ve kovuşturma usullerine ilişkin hükümler saklıdır.”* Bu hükümde bahsedilmekte olan istisnai durum; 3628 sayılı Kanun'a göre soruşturulması gereken hallerdir.

Hakimler ve savcılar, TBMM üyeleri, TSK personeli, Yükseköğretim Kurumları öğretim üye ve yardımcıları ile Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve bazı özel bütçeli kuruluşların görevlilerine 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanmamaktadır⁵⁵.

3. DEĞERLENDİRME

Kamu görevlilerinin, etik davranış ilkelerine uygun hareket edip etmediklerini denetleyen kurumlar; etik komisyonlar, yetkili disiplin kurulları ve Kamu Görevlileri Etik Kurulu'dur. Etik kurul, bu görevinin yanı sıra hediye alma yasağının kapsamını belirlemekle de görevlidir.

Kamu görevlilerinin hediye alma yasağını ihlal eden eylemleri hakkında Kamu Görevlileri Etik Kurulu'na başvurulmaktadır. Etik Kurul'un vermiş olduğu kararlar tespit kararı niteliğindedir ve bu karar, kamu görevlisinin maiyetinde bulunduğu idareye gönderildikten sonra kamu görevlisinin yargılanma süreci başlamaktadır.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun vermiş olduğu kararların Resmi Gazete'de yayımlanmasına ilişkin hükmün, Anayasa'ya aykırılık nedeniyle iptal edilmesi ve Etik Kurul kararlarının tespit kararı niteliğinden öteye geçememesi Kamu Görevlileri Etik Kurul'un etkin rol oynamasını engellemektedir.

Kamu görevlileri hakkında uygulanan hediye alma yasağı, Türk Ceza Kanunu'nda sayılmakta olan, kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı olan suçlar arasında yer almamaktadır. Söz konusu yasakla, kamu görevlilerinin, kamu hizmetlerini gereği gibi yerine getirebilmeleri, toplumun kamuya olan güveninin sarsılmaması adına kamu görevlilerine bir sorumluluk yüklenmektedir. Kural olarak,

⁵⁵ Akylmaz/Sezginer/Kaya, s. 780; Giritli vd., s. 754; Yıldırım vd., s. 435; Salihoğlu, Enver/Demirkol, Selami, Teori ve Uygulamada 4483 Sayılı Kanun İle Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Öncesi Aşamaya İlişkin Usul ve İşlemler, Beta Yayınları, 3. B., İstanbul 2010, s. 21-22.

kamu görevlilerinin bu yasağı ihlal etmeleri halinde, haklarında disiplin cezası uygulanacaktır. Ancak İdarenin, hediye alma yasağının ihlaline sebep olan eylemi, rüşvet suçunun hafifletilmiş hali olarak değerlendirmesi halinde, kamu görevlisi hakkında ilgili bulunduğu kanuna göre rüşvet suçundan dolayı ceza kovuşturması yapılacaktır.

Kamu görevlilerine verilen hediyeler, kamu görevlisinin şahsına değil, bulunduğu makama verilmektedir. Bu sebeple; kamu görevlisinin, görevi sebebiyle kendisine verilen ve kabul edilmesinde herhangi bir sakınca bulunmayan hediye, görev süresinin sonunda, maiyetinde bulunduğu kuruma iade etmesi gerekmektedir. Kamu görevlisinin, bu iadede kaçınması halinde, kamu görevlisi hakkında zimmet suçundan dolayı ceza kovuşturması yapılacaktır.

SONUÇ

Kamu görevlileri, kamu hizmeti ifa etmek amacıyla istihdam edilir. Görevlerini yerine getirirken, kamu hizmetinden yararlananlara karşı tarafsız, adil ve eşit davranmaları gerekmektedir. Kamu hizmetinden yararlanan kimselerin, idareye olan güvenlerinin sarsılmaması ve kamu görevlilerinin görevlerini gereği gibi, sağlıklı bir biçimde ifa edebilmeleri, etik davranış ilkelerine uyulmasına bağlıdır. Bu sebepten kamu görevlilerine etik davranış ilkelerine uyma yükümlülüğü getirilmiştir.

Kamu görevlilerinin istihdam şekilleri, görevleri sebebiyle sahip oldukları haklar, görevlerini yerlerine getirirken uymakla yükümlü oldukları ödev ve yasaklar 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile düzenlenmektedir.

DMK'nın "Yasaklar" başlıklı dördüncü bölümünde, kamu görevlilerinin görev sırasında olsun veya olmasın, kamu görevlisi sıfatını haiz oldukları müddetçe uymakla yükümlü oldukları yasaklardan bir tanesi olarak hediye alma yasağı getirilmiştir. Buna göre; kamu görevlilerinin doğrudan doğruya veya aracı eliyle hediye istemeleri ve görevleri sırasında olmasa dahi menfaat sağlama amacı ile hediye kabul etmeleri veya iş sahiplerinden borç para istemeleri ve almaları yasaktır.

Hediye alma yasağına ilişkin düzenlemeye, DMK'nın yanı sıra çeşitli kanun ve yönetmeliklerde de yer verilmiştir. Bu düzenlemelerden biri olarak incelediğimiz 3628 sayılı Kanun'un "Hediye" başlıklı 3. maddesine göre; Türk uyruklu olmayan özel veya tüzel kişi veya kuruluşların herhangi bir sebeple verdikleri hediyelerin kabul edilebileceği hükmü, söz konusu kişilerin ülkemizdeki ihalelere katıldıkları ve yatırımda bulundukları göz önünde bulundurulduğunda, DMK'daki düzenlemenin amacıyla çelişmektedir.

3628 sayılı Kanun'daki düzenlemenin devamında; kamu görevlilerine, aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan hediye ve hibe niteliğindeki eşyaların bildirilmesi yükümlülüğü getirilmiştir. Aynı zamanda bu hükümden, kamu görevlilerinin aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücreti aşmayan hediyeleri de kabul edebilecekleri anlaşılmaktadır. On aylık net asgari ücret toplamını aşmayan hediyeler tanımı, farklı görevlerdeki yahut aynı görevde olsa dahi

farklı koşullarda çalışan kamu görevlileri bakımından görecelilik oluşturmaktadır. Aynı hediyein iki farklı kamu görevlisine verilmesi durumunda bir kamu görevlisi söz konusu hediye den etkilenmezken, bir başka kamu görevlisi etkilenebilecektir.

Hediye alma yasağına ilişkin kararlara bakıldığında; öncelikle Kamu Görevlileri Etik Kurulu kararlarının azlığı dikkat çekmektedir. Sayıştay kararlarında ise, Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 15. maddesi hükmü ile Belediye Bütçesinden Yapılacak Temsil, Ağır lama ve Tören Giderleri Yönergesi ve Belediye Kanunu'nu hükümleri arasındaki uyumsuzluk göze çarpmaktadır.

Kanun koyucu tarafından hediye alma yasağının kapsamını belirleme yetkisi Kamu Görevlileri Etik Kurulu'na verilmiştir. Etik davranış ilkelerinin ihlal edilmesi halinde, kamu hizmetinden yararlanan kimseler, kendileri bizzatihi durumdan etkilenmeseler dahi, Etik Kurul'a başvurabileceklerdir. Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun, başvuruya konu işlem veya eylemi gerçekleştiren kamu görevlisinin, etik davranış ilkelerine aykırı işlem veya eylemi olduğunu tespit etmesi ve bu kararın kesinleşmesi halinde kararları, Resmi Gazete'de yayımlanmakta idi. Ancak bu durum, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararıyla son bulmuştur. Kamu Görevlileri Etik Kurulu kararlarının Resmi Gazete'de yayımlanmasındaki amaç; etik dışı davranışların insanlara gösterilmesi ve kamu görevlilerinin sorumluluklarını yerine getirilmesinin sağlanması iken bu halde Etik Kurul kararlarının etkin ve caydırıcı olma durumu ortadan kalkmıştır. Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun resmi internet sitesinde, kamu görevlilerinin ismi, açık unvanı ve yeri belirtilmeksizin, kodlanarak, bu kararlar yayımlanmaktadır. AB ilerleme raporlarında da gözlemlediğimiz üzere, bu denli önemli olan etik davranış bilincinin ve etik kültürünün, ülkemizde de oluşabilmesi adına, Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun faaliyetlerini kısıtlamak yerine Kurul'un daha etkin rol oynayabilmesi için düzenlemeler yapılmalıdır.

Etik Kurul'un vermiş olduğu ihlal kararının, kamu görevlisinin bağı olduğu idareye iletilmesinden sonra idarenin takdirine göre, kamu görevlisi hakkında DMK kapsamında disiplin soruşturması ve/ veya ilgili ceza kanunları kapsamında ceza soruşturması başlatılabilecektir.

Hediye alma yasağının, Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen suç tiplerinden biri sayılıp sayılamayacağı merak konusudur. Çalışmamızda, hediye alma yasağının sınırları belirtilmiş ve yasağın bu suç tipleriyle olan durumu irdelenmiştir. Özellikle bir kamu görevlisine hediye vermenin, rüşvet suçunun hafifletilmiş hali olarak görülmesi ve bu maksatla hediye verilmesi etik bir davranış olmayacaktır.

Hediye alma yasağının toplumda, rüşvet suçuyla karıştırılmasından dolayı, başvuruda bulunulması halinde, başvuranların da yargılanacakları algısının oluşması ve belki de Etik Kurul'dan çıkacak kararın tespit kararından öteye geçememesinden ötürü, hediye alma yasağına ilişkin olarak Etik Kurul'a pek fazla başvuru yapılmamaktadır.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu her yıl, bilhassa öğretmenler günü, yılbaşı gibi özel günlerde Cumhurbaşkanlığı, TBMM Başkanlığı, Valilik ve belediyelere hediye alma yasağı başlıklı bir yazı göndererek kamu görevlilerini kendilerine verilen hediyeleri almamaları, gelenleri ise iade etmeleri yönünde uyarmaktadır. Ancak bu uyarı, hediye almanın ve vermenin geleneğimizde yerinin olmasından dolayı pek dikkate alınmamaktadır. Hatta uyarılara uymak yerine hediyelerin dikkat çekmemesi adına makam yerine ev adreslerine gönderilmesine başlandığı ifade edilmiştir. Aynı zamanda kamu görevlilerinin verilen hediyeği geri çevirmesinin yine bir diğer etik davranış ilkesi olan nezaket ve saygı ilkesini ihlal edip etmeyeceği yönünde soru işareti doğurmaktadır.

Temennimiz; kamu hizmetlerinin, hizmetten yararlanan kimselere tarafsız, eşit, adil ve güvenilir şekilde ulaşabilmesi adına, etik davranış ilkeleri hakkındaki düzenlemelerin daha detaylı ele alınması ve bu sayede etik kültürün yerleşmesine gereken önemin verilmesi yönündedir.

KAYNAKÇA

- Adal, Hasan Şükrü : **Kamu Personel İdaresi**, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul 1968.
- Akdeniz, İbrahim : “*Kamu Görevlileri Etik Kurulunu Yeniden Düşünmek*”, **Sayıştay Dergisi**, Ekim- Aralık 2016, sy. 103, s. 59-83.
- Akyılmaz, Bahtiyar/ Sezginer, Murat/ Kaya, Cemil : **Türk İdare Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 8. Bası, Ankara 2017.
- Arıca, Mehmet Nadir : **Kamu Görevlileri Soruşturma Rehberi**, c. 2, Ankara 2006.
- Aslan, Zehreddin/ Altındağ, Halil : **Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- Aslan, Zehreddin : **657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Göre Disiplin Suç ve Cezaları**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 2001.

- Ayaydın, Cem : **İdare Hukuku'na Giriş- 1. Ders Notları**, Yenilik Basımevi, İstanbul 2008.
- Berkman, A. Ümit : **Az Gelişmiş Ülkelerde Kamu Yönetiminde Yolsuzluk ve Rüşvet**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, No: 203, Ankara 1983.
- Bilgin, Kamil Ufuk : **Kamu Performans Yönetimi Yükümlülüklerinin Performansa Etkisi**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara 2004.
- Çağlayan, Ramazan : **İdare Hukuku Dersleri**, Adalet Yayınevi, 5. Bası, Ankara 2017.
- Çağlayan, Ramazan : *“Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına İlişkin 4483 Sayılı Kanunun Hakkında Bir Değerlendirme”*, **Kamu Personeli Sorunları İdare Hukuku Sempozyumu Eskişehir 4- 5 Nisan 2003**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1599, Hukuk Fakültesi Yayınları No: 8, Eskişehir 2004.

- Çakır, Murat : **Türk Ceza Hukukunda Rüşvet Suçu**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2015.
- Erdinç, Arzu/ Gül, Hüseyin : “Saydamlık ve Hesap Verilebilirliğin Kamu Yönetimi Etik Anlayışındaki Yeri”, **Kamu Etiği Sempozyum Bildirileri 2**, TODAİE Yayınları, Ankara 2009.
- Erman, Sahir/ Özek, Çetin : **Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar**, Işık Matbaacılık, 1. Bası, İstanbul 1992.
- Eroğlu, Hamza : **İdare Hukuku Genel Esaslar, İdari Teşkilat ve İdarenin Denetlenmesi**, Turhan Kitabevi, 5. Bası, Ankara 1985.
- Esgün, İ. Uğur : “Siyaset ve Anayasal Yabancılaşma: Etik İlkelerin Türk Hukukuna Uyarlanması Problemi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, sy. 105, 2013, s. 229-262.
- Giritli, İsmet/ Bilgen, Pertev/ Akgüner, Tayfun/ Berk, Kahraman : **İdare Hukuku**, Der Yayınları, 8.Bası, İstanbul 2017.

Gözler, Kemal/ Kaplan, Gürsel : **İdare Hukuku Dersleri**, Ekin Basın Yayın Dağıtım, 17. Bası, Bursa 2015.

Gözübüyük, A. Şeref/ Tan, Turgut : **İdare Hukuku Genel Esaslar**, c.1., Turhan Kitabevi, 9. Bası, Ankara 2013.

Günday, Metin : **İdare Hukuku**, İmaj Yayınevi, 10. Bası, Ankara 2013.

Işıқтаç, Yasemin : “Bir Hukuk Tanımı Vermenin Zorluğu” **Vecdi Aral’a Armağan**, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Kocaeli 2001, s. 127-132.

Karakaş, Fatma : **Memur Yargılama Hukuku ve Uygulaması**, Legal Yayıncılık, 1. Bası, İstanbul 2002.

Karatepe, Şükrü : **İdare Hukuku**, Üniversite Kitabevi, 2.Bası, İzmir 1993.

Kaya, Cemil : “The Public Service Ethos And Reasons For The Need To Introduce And Strengthen The Ethical Frameworks”, **Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ongün’e Armağan**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c.11, Ankara 2009, sy. 1-2, s. 965-980.

Kaya, Cemil : “Memur Disiplin Suç ve Cezalarına ve Disiplin Soruşturmasına Hakim Olan Temel İlkeler”, **Amme İdaresi Dergisi**, c. 38, 2005, sy. 2, s. 61-87.

Kayar, Nihat : **Sözleşmeli Personel Hukuku**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa 2014.

Kınalıtaş, Vahit/ Aslan, Fethi : **Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hukuku**, Türkiye Kamu-Sen, Ankara 2003.

Livanelioğlu, Ömer Asım : **Memur Disiplin Hukuku**, Türk Hukuk Enstitüsü Yayınları, 2. Bası, Ankara 2003.

Malkoç, İsmail/ Güler, Mahmut : **Öğreti Uygulama Mevzuat Eşliğinde Zimmet, İrtikap, Rüşvet ve Başlıca Memur Suçları**, 1993.

Mutluçalı, Serdar : **Arapça Türkçe Sözlük**, Dağarcık Yayınları, İstanbul 1995.

Oğuzman, Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay-Özdemir, Saibe : **Eşya Hukuku**, Filiz Kitabevi, 20. Bası, İstanbul 2017

Odyakmaz, Zehra/ Kaymak, Ümit/ Ercan, İsmail : **Anayasa Hukuku İdare Hukuku**, İkinci sayfa Basım Yayım Dağıtım, 12. Bası, 2011.

Onar, Sıddık Sami : **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, c. 2, İsmail Akgün Matbaası, 3. Bası, İstanbul 1966.

Osten, Necmi : **İdare Hukuk Dersleri**, Ankara, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu A Serisi Yayınları No: 2, Başnur Matbaası, 1968.

Özbek, Veli Özer/ Kanbur, Mehmet Nihat/ Doğan, Koray/ Bacaksız, Pınar/ Tepe, İlker : **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 9. Bası, Ankara 2015.

Özgenç, İzzet : **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, Seçkin Yayıncılık, 1. Bası, Ankara 2002.

Özkal Sayan, İpek : **“Yolsuzluk ve Kamu Etiği”, Devlet Yönetim Bilimi Kamu Yönetimi Bürokrasi Yerel Yönetimler Prof. Dr. Kurthan Fişek için Yönetim Üzerine**,

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayın No: 600, Kamu Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın No: 7, Ankara 2010, s. 143-167.

Salihoğlu, Enver/ Demirkol, Selami

:

Teori ve Uygulamada 4483 Sayılı Kanun İle Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Öncesi Aşamaya İlişkin Usul ve İşlemler, Beta Yayınları, 3. Bası, İstanbul 2010.

Sökmen, Uğur

:

Kamu İdaresinde Soruşturma Kovuşturma, 2009/400, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara 2009.

Sökmen, Uğur

:

“Devlet Memuruna Hediye Rüşvet (mi)dir?”, **Maliye Dergisi**, 2011, sy. 161, s. 231-258.

Şen, Mesut

:

“Eski ve Orta Türkçede Hediye Kelimeleri”, **Hediye Kitabı**, Ed. Emine Gürsoy Naskali, Aylin Koç, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007, s. 240-259.

Şen, Mustafa Lütfi : “Kamu Görevlilerini Yoldan Çıkaran Bubi Tuzakları: Hediye ve Kişisel Kullanım Amacıyla Yapılan Bağışlar”, 2. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sakarya Üniversitesi Yayınları, 2010, s. 361-368.

T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu : **Kamu Görevlileri Etik Rehberi**, 5. Bası, Ankara 2016.

Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/ Önok, R. Murat : **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 15. Bası, 2017.

Ünal, Ali : **Eğitim Kurumlarında Adli ve İdari Soruşturma**, Yargı Yayınevi, Ankara 2006.

Yıldırım, Ramazan : **İdare Hukuku Dersleri 1**, Mimoza Basım, Yayım ve Dağıtım Ltd. Şti., 4. Bası, Konya 2012.

Yıldırım, Turan/ Yasin, Melikşah/ Karan, Nur/ Özdemir, H. Eyüp/ Üstün, Gül/ Okay Tekinsoy, Özge : **İdare Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, 4. Bası, İstanbul 2012.

Yüksel, Cüneyt

: **Devlette Etikten Etik Devlete: Kamu Yönetiminde Etik Kavramsal Çerçeve ve Uluslararası Uygulamalar**, c. 1, Tüsiad Devlette Etik Altyapı Dizisi No: 1, Yayın No: Tüsiad-t/ 2015- 11), 2015.

Zabunoğlu, Yahya Kazım

: **İdare Hukuku**, c. 1, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

Açıkgöz, Ali Nevzat, **Gerekçeli- Karşılaştırmalı ve Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu**, Van 2005, s. 506, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/187.doc>, Çevrimiçi 27.11.2017.

Akalan, Abdullah Recai, “*Kamu Görevlilerine Verilen Hediyeler ve Yolsuzluk İlişkisi*”, **İdarecinin Sesi Dergisi**, sy. 116, Mayıs- Haziran 2006, <http://abdullahakalan.blogcu.com/kamu-gorevliilerine-verilen-hediyeler-ve-yolsuzluk-iliskisi/6902294>, Çevrimiçi 22.11.2017.

Özdiyen, Önder, “*657, 3628 ve 5176 Sayılı Kanunların Hediyeyle İlişkin Hükümler*”, **Gümrük Dünyası Dergisi**, <http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/61/7.html>, Çevrimiçi 15.05.2016.

T.C. Devlet Personel Başkanlığı, **Sözleşmeli Personel Pozisyonlarına Geçirilecek Geçici Personele İlişkin Duyuru**, <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/duyuru/sozlesmeli-personel-pozisyonlarına-gecirilecek-gecici-personele-iliskin-duyuru>, Çevrimiçi 01.06.2018.

Türk Dil Kurumu, **Güncel Türkçe Sözlük**, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b0d975c072ff9.16108361, Çevrimiçi 30.12.2017.

Türk Dil Kurumu, **Güncel Türkçe Sözlük**, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b0d991842cfe3.96138437, Çevrimiçi 30.12.2017.

Türk Dil Kurumu, **Güncel Türkçe Sözlük**, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b0ff5fe7284e8.61865470, Çevrimiçi 16.12.2016.

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a1ea621792056.99018035, Çevrimiçi 29.11.2017.

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a15b7885d4636.42185457, Çevrimiçi 22.11.2017.

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a1ea5bba22560.61666671, Çevrimiçi 29.11.2017.

Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, İlerleme Raporları,
<https://www.ab.gov.tr/46224.html>, Çevrimiçi 30.05.2018.

<http://arsiv.sabah.com.tr/2008/06/13/haber,FFA27FC9168948B9ACD9C0EAEAAE E3AF.html>, Çevrimiçi 27.11.2017.

<http://www.bilgiedinmehakki.org/>, Çevrimiçi 01.06.2018.

<http://www.hukukihaber.net/dunyadan/anaokulunu-bitirme-hediyesi-mercedes-h76476.html>, Çevrimiçi 27.11.2017.

KARARLAR DİZİNİ

Anayasa Mahkemesi Kararı

AyM, E. 1994/43, K. 1994/42-2, KT. 09.12.1994, RG. 24.01.1995, sy. 22181.

AyM, E. 2007/98, K. 2010/33, KT. 4.2.2010, RG. 18.05.2010, sy.27585.

Danıştay Kararları

D5D, E. 2005/3140, K. 2007/98, KT. 01.06.2007.

D5D, E. 2013/9515, K. 2014/4920, KT. 05.06.2014.

D10D, E. 1987/1637, K. 1989/1877, KT. 26.10.1989.

İdare Mahkemesi Kararı

Ankara 2. İdare Mahkemesi, E. 2011/2244, K. 2012/2331, KT. 20.12.2012.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu Etik İhlal Kararları

T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, E. 2008/105, K. 2009/1, KT. 28.01.2009.

T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, E. 2008/59, K. 2009/23, KT. 11.06.2009.

T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, E. 2009/69, K. 2009/40, KT. 05.11.2009.

T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, K. 2011/16, KT. 24.02.2011.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu İlke Kararları

T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, 2011/14, KT. 11.02.2011.

Sayıştay 6. Daire Kararları

S6D, 257/106, KT. 13.05.2014.

S6D, 303/130, KT. 16.09.2014.

S6D, 164/172, KT. 25.12.2014.

S6D, 217/208, KT. 26.02.2015.

Sayıştay Temyiz Kurulu Kararları

Sayıştay Temyiz Kurulu, 37353/36063, KT. 08.01.2013.

Sayıştay Temyiz Kurulu, 38073/38172, KT. 07.01.2014.

Sayıştay Temyiz Kurulu, 38268/38519, KT. 04.03.2014.

Sayıştay Temyiz Kurulu, 4026/42927, KT. 05.04.2017.